

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

उद्देश्य र कारण

नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (२) मा प्रदेशको अधिकार अनुसूची -६ मा उल्लिखित विषयमा निहित रहनेछ र त्यस्तो अधिकारको प्रयोग यो संविधान र प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने व्यवस्था रहेको तथा उपधारा (२) मा संघ र प्रदेशको साझा अधिकार अनुसूची-७ मा उल्लिखित विषयमा निहित रहनेछ र त्यस्तो अधिकारको प्रयोग यो संविधान, सङ्घीय कानून र प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। संविधानको अनुसूची-६ मा प्रदेशको एकल अधिकारको सूची अन्तर्गत क्रम संख्या ७ मा प्रदेशस्तरको विद्युत्, सिंचाइ र खानेपानी सेवा, परिवहन सञ्चालन तथा अनुसूची-९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको सूची अन्तर्गत क्रम संख्या ५ मा विद्युत्, खानेपानी, सिंचाइ जस्ता सेवाहरु सम्बन्धी विषय उल्लेख छ। “आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०८०” को अनुसूची १ मा प्रदेशको कार्य क्षेत्र १ देखि २० मे.वा. सम्मको जलविद्युत्, १ मे.वा. सम्मको सौर्य र वायु ऊर्जाको उत्पादन, ११ किलो भोल्टसम्मको विद्युत् प्रसारण लाइन रहेको छ। गण्डकी प्रदेश जलस्रोतको हिसावले निक्कै धनी रहेको छ भने, प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले तयार पारेको गण्डकी प्रदेशको स्थिति पत्र, २०७५ अनुसार यस प्रदेशमा पहिचान भएका प्राविधिक र आर्थिक रूपमा सम्भाव्य जलविद्युत् उत्पादन क्षमता ५,२७० मेगावाट रहेकोमा हालसम्म ८२१ मेगावाट मात्र जडित क्षमता रहेको हुनाले अझै ठुलो परिमाणमा जलविद्युत् उत्पादनको सम्भावना रहेको देखिन्छ।

नेपाल सरकारसँग समेत आवश्यक समन्वय गरी सरकारी तवरबाट प्रदेश भित्रका विभिन्न नदी-जलाधार क्षेत्रमा रहेका विद्युत् आयोजनाको प्रारम्भिक चरणको सर्वेक्षण-अध्ययन (पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन) गरी एकीकृत रूपमा पहिचान भएका आयोजनाहरु मध्येबाट प्रादेशिक विद्युत् गुरु-योजना निर्माण गरिनेछ। उक्त गुरु योजनामा समावेश भएका आयोजनाहरु मध्येबाट पहुँच मार्ग र विद्युत् प्रसारण लाइनको सुविधा पुगिसकेका र तत्कालै कार्यान्वयनमा जानको लागि प्राविधिक, आर्थिक, वित्तीय, सामाजिक, वातावरणीय आदि दृष्टिले उपयुक्त देखिएका आयोजनाहरुको सूची बनाई सार्वजनिक-निजी साझेदारीको अवधारणाबाट प्रेरित भएर स्वच्छ प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट एकैचोटी निजी क्षेत्रको ठुलो लगानी परिचालन हुनसक्ने गरी आयोजनाको कार्यान्वयन सुरु गर्ने र प्रवर्धकबाट आफ्नो लगानी उठाएर निश्चित अवधि पछि उक्त आयोजना प्रदेश सरकारलाई सम्पूर्ण स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने आयोजना लगानीको प्रमुख मोडालिटी यस विधेयकले अधि सारेको छ। सर्वेक्षण अध्ययनको अनुमतिपत्र लिएपछि लगानी व्यवस्थापनको नाममा आयोजनालाई लामो समयसम्म अलझाईराखे प्रवृत्ति रोक्नको लागि यस विधेयकमा सर्वेक्षण अध्ययन अनुमतिपत्र लिएको मिति देखि नै लागु हुने गरि आयोजनाको अवधि गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको हुँदा आयोजनाको कार्यान्वयन छिटो शुरु

गर्न समयमा नै सम्पन्न गरि विद्युत् उत्पादन शुरु गर्न प्रवर्धक नै अग्रसर हुने हुनाले आयोजनाहरू समयमा नै सम्पन्न हुने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्छ। प्रचलित कानूनी व्यवस्था अनुसार प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्र, स्थानीय आवश्यकता, समयानुकूल माग, प्रदेश सरकारको प्राथमिकता र आयोजनाको प्रकार अनुसार विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको लागि समेत अनुमतिपत्र सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गर्ने उद्देश्य यस विधेयकले लिएको छ। यस विधेयकले स्थानीयतहको अधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास तथा संचालन गर्ने कानूनी व्यवस्था यस विधेयकको अधिनमा रही सम्बन्धित स्थानीय तहले गर्न सक्ने गरि सहजीकरण गरिएको छ। विद्युत् विकास सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाबाट गण्डकी प्रदेशमा प्रचुर मात्रामा उपलब्ध जलस्रोत, नवीकरणीय ऊर्जा लगायतका प्राकृतिक स्रोतहरूको उपयोग गर्नमा निजी क्षेत्रको लगानी परिचालन हुने र प्रदेशवासीलाई वातावरण मैत्री, स्वच्छ, भरपर्दो, गुणस्तरीय एवम सुरक्षित विद्युत् सेवा उपलब्ध हुनेछ। त्यसैगरी, स्थानीय बासिन्दालाई रोजगारीमा अवसर प्राप्त हुने र प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई प्रचलित कानून बमोजिम विद्युत् विकास आयोजनामा शेयर लगानी गर्ने अवसर प्राप्त हुनेछ। यसका अतिरिक्त विद्युत् उत्पादन बढ्न जाँदा मुलुकमा ठुलो मात्रामा भईरहेको पेट्रोलियम पदार्थको उपयोग र आयात घट्न जाने हुँदा स्वच्छ ऊर्जाको प्रयोग बढ्न गई वातावरण सन्तुलनमा सकारात्मक योगदान पुग्ने र पर्याप्त मात्रामा विद्युत् उत्पादन बढ्न जाँदा आन्तरिक खपतबाट बचत हुने विद्युत् निर्यातबाट समेत प्रशस्त विदेशी मुद्रा प्राप्त हुने अवसर सिर्जना हुन जाने देखिन्छ। स्थानीय कच्चा पदार्थ र प्राकृतिक स्रोतको उपयोग, पहुँच मार्ग लगायतका विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको विकास र विद्युत् उत्पादनमा हुने लगानी र प्रतिष्पर्धात्मक रूपमा उत्पादन हुने विद्युत्बाट प्रदेशमा आर्थिक क्रियाकलाप, आमदानी र नागरिकको जीवनस्तर बढ्नमा टेवा पुग्न गइ समग्रमा सम्बृद्ध प्रदेश निर्माणमा सहयोग पुग्न जाने देखिन्छ। त्यसैले, प्रदेशमा रहेको प्रचुर जलस्रोत र नवीकरणीय ऊर्जाको उपयोगबाट विद्युत् उत्पादन गरी प्रदेशको आर्थिक सम्बृद्धिमा योगदान पुर्याउने उद्देश्यले कानूनी व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकोले “गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक” को मस्यौदा तयार पारी सम्मनित प्रदेश सभा समक्ष पेस गर्दछु।

.....

फणीन्द्र देवकोटा

मन्त्री

ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

आर्थिक टिप्पणी

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक ऐन बनेपछि प्रदेश भित्रको विद्युत् विकासको लागि विषयगत कार्यालयको स्थापना र सञ्चालन, कर्मचारीको पारिश्रमिक र सुविधा, प्राविधिक समिति र प्रस्ताव मुल्यांकन समिति लगायतका विषयमा केही आर्थिक व्ययभार पर्ने देखिन्छ। यस विधेयकमा व्यवस्था भए बमोजिमको अनुमति पत्र दिने प्रक्रियाबाट प्रदेश सरकारलाई दस्तुर प्राप्त हुने, प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट प्रदेश सरकारलाई सबै भन्दा धेरै आर्थिक लाभ दिने प्रवर्द्धक संस्था छनौट गरी तोकिए बमोजिमको आधारमा प्रदेश सरकारलाई निशुल्क विद्युत् ऊर्जा वा एकमुष्ट रूपमा अग्रीम रकम वा वार्षिक किस्ताबन्दीका रूपमा राजश्व प्राप्त हुने र प्रचलित कानून बमोजिम रोयल्टी रकम प्राप्त हुनेछ। अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त भएपछि स्थापित विद्युत् उत्पादन केन्द्र, प्रसारण, वितरण, सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण संरचना, भूस्वामित्व लगायतका सबै संरचना चालु अवस्थामा प्रदेश सरकारलाई निःशुल्क हस्तान्तरण हुनेछ। त्यसैगरी, स्थानीय बासिन्दालाई रोजगारीमा अवसर प्राप्त हुने र प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई प्रचलित कानून बमोजिम विद्युत् विकासमा शेयर लगानी गर्ने अवसर प्राप्त हुनेछ। यसका अतिरिक्त विद्युत् उत्पादन बढ्न जाँदा मुलुकमा ठुलो मात्रामा भईरहेको पेट्रोलियम पदार्थको उपयोग र आयात घट्न जाने हुँदा स्वच्छ ऊर्जाको प्रयोग बढ्न जानाले एकातिर वातावरण सन्तुलनमा सकारात्मक योगदान पुग्ने छ भने अर्कोतिर पर्याप्त मात्रामा विद्युत् उत्पादन बढ्न जाँदा आन्तरिक खपतबाट बचत हुने विद्युत् निर्यातबाट समेत प्रशस्त विदेशी मुद्रा प्राप्त हुने अवसर सिर्जना हुन गई आयात प्रतिस्थापनमा सघाउ पुग्न जाने देखिन्छ। स्थानीय कच्चा पदार्थ र प्राकृतिक स्रोतको उपयोग, भौतिक पूर्वाधारको विकास र विद्युत् उत्पादनमा हुने लगानी र त्यसबाट हुने प्रतिस्पर्धी विद्युत् उत्पादनबाट प्रदेशमा आर्थिक क्रियाकलाप, आम्दानी र नागरिकको जीवनस्तर बढ्नमा टेवा पुग्न गइ समग्रमा सम्बृद्ध प्रदेश निर्माणमा सहयोग पुग्न जाने देखिन्छ।

.....

फणीन्द्र देवकोटा

मन्त्री

ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: प्रदेशमा उपलब्ध जलस्रोतनविकरणीय ऊर्जा लगायतका प्राकृतिक स्रोत ,हरूको उपयोग गरी प्रदेशवासीलाई वातावरण मैत्री गुणस्तरीय ,भरपर्दो ,स्वच्छ ,एवम् सुरक्षित विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन तथा प्रदेशको आर्थिक सम्बृद्धिको लागि कानुनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

गण्डकी प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद १-

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “गण्डकी प्रदेश विद्युत् विकास ऐन, २०८१” रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा;-

- (क) “अनुमतिपत्र” भन्नाले यस ऐन बमोजिम दिइने अनुमतिपत्रलाई सम्झनु पर्छ।
- (ख) “अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था” भन्नाले यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्थालाई सम्झनु पर्छ।
- (ग) “आयोजना” भन्नाले निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र सञ्चालन वा यस मध्येका कुनै एक वा एक भन्दा बढी कार्य गरीने विद्युत् आयोजनालाई सम्झनु पर्छ।
- (घ) “आयोजना विकास” भन्नाले विद्युत् उत्पादन सम्बन्धी आयोजनाको निर्माण चरणदेखि अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधिसम्मको संचालन र व्यवस्थापनसम्मको कार्यलाई सम्झनु पर्छ।
- (ङ) “उत्पादन” भन्नाले विद्युत् उत्पादन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो कार्यको लागि आवश्यक संरचनाको निर्माण, सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारको कार्य तथा उत्पादित विद्युत् लाई नजिकको राष्ट्रिय प्रसारण लाइन सम्म जोड्नका लागि आवश्यक पर्ने विद्युत् प्रसारण लाइन लगायतका संरचना निर्माण गर्ने कार्य समेत जनाउँछ।
- (च) “काबु बाहिरको अवस्था” भन्नाले महामारी, बाढी पहिरो, भूकम्प, आगजनी जस्ता प्राकृतिक तथा विपत् जन्य घटना वा परिस्थितिलाई सम्झनु पर्छ।
- (छ) “कार्यालय” भन्नाले ऊर्जा/विद्युत् हेर्ने मन्त्रालय अन्तर्गतको निकाय सम्झनु पर्छ।
- (ज) “ग्राहक” भन्नाले विद्युत् सेवाको उपयोग वा उपभोग गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई सम्झनु पर्छ।

- (झ) “ग्राहक सेवा” भन्नाले विद्युत् वितरण वा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाबाट विद्युत् लाइन र मिटर समेत जडान गरी विद्युत् सेवा लिने संस्था, निकाय वा व्यक्तिको घर, भवन वा परिसरमा विद्युत् सेवा आपूर्ति गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (ञ) “ग्रिड” भन्नाले प्रसारण लाईन, सबस्टेशन तथा उत्पादन केन्द्रहरू एक आपसमा अन्तर सम्बन्धित भएको मध्यम वा उच्च भोल्टेजयुक्त विद्युत् संजाल सम्झनु पर्छ।
- (ट) “नवीकरणीय ऊर्जा” भन्नाले जलविद्युत्, सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा, जस्ता नासिएर नसकिने प्राकृतिक श्रोतबाट उत्पादित ऊर्जा सम्झनु पर्छ।
- (ठ) “नेट मिटरिङ्ग” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिमका अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था/व्यक्तिका बिचमा विद्युत् आदान प्रदान गर्दा भएको विद्युतको परिमाणको फरक सम्झनु पर्छ।
- (ड) “प्रदेश सरकार” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकार सम्झनु पर्छ।
- (ढ) “प्रदेश स्तरको विद्युत् आयोजना” भन्नाले प्रदेश सरकारले अनुमतिपत्र प्रदान गरेको र प्रदेशको कार्यक्षेत्र भित्रपर्ने विद्युत् आयोजना सम्झनु पर्छ।
- (ण) “प्रसारण” भन्नाले वितरण प्रणाली बाहेक कुनै एक विद्युत् उत्पादन केन्द्रबाट अर्को विद्युत् उत्पादन केन्द्र वा सबस्टेशनसम्म वा कुनै एक सबस्टेशनबाट अर्को सबस्टेशनसम्म विद्युत् शक्ति प्रवाह गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ।
- (त) “प्रस्तावपत्र” भन्नाले विभिन्न शर्तहरूको अधिनमा रही आयोजना संचालनका लागि पेस गरिने आशय पत्र सम्झनु पर्छ।
- (थ) “प्रस्ताव मूल्याङ्कन समिति” भन्नाले विद्युत् आयोजनाको प्रस्ताव उपर प्राविधिक, आर्थिक लगायत विभिन्न पक्षको मूल्याङ्कन गरी प्रस्ताव छनौटको लागि राय/सिफारिस गर्न गठित समिति सम्झनु पर्छ।
- (द) “प्रवर्द्धक” भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रस्ताव स्वीकृत भई विद्युत् को सर्वेक्षण-अध्ययन, आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन तथा आयोजना विकास र सञ्चालन सम्बन्धमा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था सम्झनु पर्छ।
- (ध) “प्राविधिक समिति” भन्नाले कार्यालय प्रमुखले विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण, अध्ययन, डिजाइन, विकास आदिसँग सम्बन्धित प्रतिवेदन तथा अन्य कागजातको अध्ययन गरी राय/सिफारिस गर्न गठित विषयगत विज्ञहरू रहने समिति सम्झनु पर्छ।
- (न) “मन्त्रालय” भन्नाले ऊर्जा/विद्युत् हेर्ने मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश सम्झनु पर्छ।
- (प) “महशुल” भन्नाले यस ऐन वा ऐन बमोजिम बनेको नियम बमोजिम विद्युत् प्रयोग गरे वापत ग्राहकबाट लिइने रकम सम्झनु पर्छ।

- (फ) “राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम परिभाषित गरीएको राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड सम्झनु पर्छ।
- (ब) “विद्युत् उत्पादन आयोजना” भन्नाले पानी, नवीकरणीय ऊर्जा वा अन्य कुनै श्रोतबाट उत्पादन हुने विद्युत् उत्पादन तथा उत्पादित विद्युतलाई नजिकको सब-स्टेशन वा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनसम्म पुर्याउने कार्यका लागि निर्माण हुने प्रसारण लाइन समेत सम्झनु पर्छ।
- (भ) “विद्युत्” भन्नाले पानी, नवीकरणीय ऊर्जा वा अन्य कुनै स्रोतबाट उत्पादन हुने विद्युत् शक्ति सम्झनु पर्छ।
- (म) “विद्युत् मार्गको अधिकारक्षेत्र (राइट अफ वे)” भन्नाले विद्युत् प्रसारण तथा वितरणको लागि जमिन मुनि वा जमिन माथिबाट आवश्यक विद्युतीय तार तान्न र त्यस्तो तार यथावत कायम राख्न भोल्टेज अनुसार आवश्यक पर्ने भनी प्रचलित कानून अनुसार तोकिएको न्यूनतम दूरी सहितको क्षेत्र सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो विद्युतीय तारको निर्माण, मर्मत सम्भार, हेरफेर, परिवर्तन वा सुरक्षाको लागि त्यस्तो जमिनमा प्रवेश गर्न पाउने अधिकारलाई समेत जनाउँछ।
- (य) “विद्युत् व्यापार” भन्नाले अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था आफैले विद्युत् उत्पादन गरी वा खरिद गरी विद्युत विक्री गर्ने कार्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले विद्युतको आन्तरिक, अन्तर प्रदेश र अन्तरदेशीय प्रसारणमा गरीने व्यापार समेतलाई जनाउँछ।
- (र) “वितरण” भन्नाले प्रसारण लाईन वा सबस्टेशनबाट ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (ल) “संरचना” भन्नाले विद्युत् उत्पादन, प्रसारण वा वितरणको लागि निर्माण भएका बाँध, जलाशय, जलमार्ग, प्रवेश मार्ग, सुरङ्ग, विद्युत् गृह वा केन्द्र, सबस्टेशन, प्रसारण लाइन र वितरण लाइन जस्ता विद्युतसंग सम्बन्धित वा आवश्यक अन्य संरचना सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्ता संरचनाले चर्चेको जग्गा र त्यसमा जडित मेशिनरी उपकरणलाई समेत जनाउँछ।
- (व) “स्थानीय तह” भन्नाले गण्डकी प्रदेशभित्र रहेका स्थानीय तह सम्झनु पर्छ।
- (श) “स्वउत्पादन” भन्नाले कुनै व्यक्ति, संस्था, उद्योग, फर्म वा कम्पनीले आफ्नो परिसरभित्र आफ्नै प्रयोजनका लागि निर्माण गरेको जलविद्युत् बाहेकका आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (ष) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

विद्युत् आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था

३. प्रदेश सरकारको विद्युत् आयोजना: (१) प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारको कार्य क्षेत्रमा पर्ने विद्युत् आयोजना, संघीय सरकारबाट प्रदेश सरकारलाई हस्तान्तरण गरिएका विद्युत् आयोजना, प्रदेश सरकारबाट स्वयम् आफैले निर्माण गर्ने वा प्रदेश सरकारले अनुमति दिई अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि प्रदेश सरकारलाई हस्तान्तरण हुने विद्युत् आयोजना प्रदेश सरकारको विद्युत् आयोजना हुनेछ।

(२) दुई वा दुई भन्दा बढी स्थानीय तहको सिमानामा बाँध वा जलाशय परी स्थानीय तहको कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने विद्युत् आयोजना प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्थानीय तहको अनुरोधमा प्रदेश सरकारले स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने जतिसुकै जडित क्षमताको विद्युत् आयोजनाको विकास र सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(४) दफा ३ बमोजिमका प्रदेशका विद्युत् आयोजनाहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(५) स्थानीय तहको अधिकारभित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्ने कानूनी व्यवस्था यस ऐनको अधिनमा रही सम्बन्धित स्थानीय तहले जारी गर्न सक्नेछ।

४. विद्युत् विकास गुरुयोजना: (१) संघीय सरकारले जलस्रोत तथा विद्युत् विकास सम्बन्धी गुरु योजना लागु गरेमा उक्त गुरुयोजनालाई समेत आधार मानी प्रदेश सरकारले प्रदेशको आवश्यकता, औचित्य, सम्भावना र आर्थिक सम्भाव्यताका आधारमा विद्युत् विकास सम्बन्धी गुरुयोजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ र त्यस्तो गुरुयोजना आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गर्नुपर्ने छ।

(२) स्थानीय तहको कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास गर्दा उपदफा (१) बमोजिमको गुरुयोजनाको आधारमा गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद-३

प्रतिस्पर्धा तथा प्रस्ताव छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

५. विद्युत् आयोजनाको सूची: (१) प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकार भित्रका विद्युत् आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रदेश सरकार आफैले गर्न वा निजी क्षेत्रबाट गर्न, गराउन वा संघीय सरकारलाई पूर्व

सम्भाव्यता अध्ययन वा सम्भाव्यता अध्ययन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार पार्नको लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ। यस्तो अध्ययन कार्यमा जलवायु परिवर्तनबाट हुनसक्ने सम्भावित असर र प्रभावको अध्ययन गरी त्यसको न्यूनीकरण सम्बन्धी व्यवस्था समावेश गर्नु पर्नेछ।

(२) दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिमको गुरुयोजनामा समावेश भएका र उपदफा (१) बमोजिम पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन वा सम्भाव्यता अध्ययन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन अनुसार लाभ-लागतको आधारमा प्राथमिकताक्रम तोकी कार्यालयले विद्युत् आयोजनाको सूची तयार गर्नुपर्नेछ। यस्तो सूची तयार गर्दा विद्युत् उत्पादनको स्रोत, आयोजना क्षेत्र र अनुमतिपत्र प्राप्त अन्य आयोजनासँग दोहोरो नपर्ने वा प्राविधिक रूपमा असर नपर्ने गरी गर्नुपर्नेछ।

(३) सर्वेक्षण-अध्ययन अनुमतिपत्रको अवधिभित्र यस ऐन बमोजिम विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको लागि निवेदन दिएका तर त्यस्तो निवेदनसाथ पेस गर्नुपर्ने आयोजनाको अध्ययन प्रतिवेदन, वातवरणीय अध्ययन प्रतिवेदन, आयोजना सञ्चालन विधि, वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी कागजात लगायतका आवश्यक विवरण तोकिएको समय भित्र पेस गर्न नसकी दफा १७ बमोजिम सर्वेक्षण अनुमतिपत्र खारेज भएका तथा उत्पादन, प्रसारण, वितरण, व्यापार वा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका तर अनुमतिपत्रमा तोकिएका शर्तहरू पालना गर्न नसकेर अनुमतिपत्र रद्द भएका आयोजनाहरू समेत उपदफा (२) बमोजिमको सूचीमा समावेश गर्न सकिनेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम कार्यालयले तयार पारेको विद्युत् आयोजनाको सूची मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्नुपर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको सूची हरेक आर्थिक वर्षमा प्रदेश सरकारले एकपटक अध्यावधिक गर्न सक्नेछ।

(६) विद्युत् आयोजनाको सूची तयार पार्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

६. **प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने:** (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि दफा ५ बमोजिम प्रदेश सरकारले तयार पारेको विद्युत् आयोजनाको सूची बमोजिम विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विस्तृत सर्वेक्षण-अध्ययन, विकास, उत्पादन तथा सञ्चालन गर्दा लगानीकर्ता बीचको प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्नुपर्नेछ।

(२) विद्युत्को प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको विकास तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

तर प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको निकायले आफैले निर्माण गर्ने भनि प्रदेश सरकारले तोकेको विद्युत् आयोजना, प्रदेश सरकारले एकल वा प्रदेश सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत शेयर लगानी रहने गरी संयुक्त लगानीमा विकास तथा सञ्चालन गर्ने भनी प्रदेश सरकारले निर्णय गरेको विद्युत् आयोजना र स्वउत्पादनको विद्युत् आयोजनालाई प्रतिस्पर्धामा लानुपर्ने छैन।

(३) जलविद्युत बाहेकका सौर्य, वायु लगायत अन्य स्रोतबाट विद्युत् उत्पादन आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

७. **प्रस्ताव आव्हान:** (१) दफा ६ बमोजिम प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमका विवरणहरू उल्लेख गरी कार्यालयले राष्ट्रियस्तरका (क) वर्गको दैनिक समाचारपत्रमा कम्तीमा नब्बे दिनको सूचना दिई प्रस्ताव आव्हान गर्नु पर्नेछ र यस्तो सूचना आफ्नो वेबसाइटमा समेत सार्वजनिक रूपमा प्रकाशन गर्नुपर्नेछ। सम्बन्धित सरोकारवालाले लिखित रूपमा मनासिब आधार खोली म्याद सकिन एक्काइस दिन अगावै निवेदन दिएमा कार्यालयले बढीमा नब्बे दिनसम्मको प्रस्ताव आव्हानको म्याद थप गर्न सक्नेछ।

- (क) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित स्थान .पा.गा./पा.न ,जिल्ला), वडा(टोल ,,
- (ख) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित कार्यक्षेत्र पावर हाउस स्थान र /बाँध (देशान्तर/अक्षांश,
- (ग) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित क्षमता (मेगावाट),
- (घ) विद्युत् आयोजनाको प्रस्तावित किसिम अर्ध जलाशय वा रन अफ/जलाशय) द रिभर(,
- (ङ) प्रस्तावित विद्युत् गृहबाट नजिकको सब स्टेशन वा प्रसारण लाइनसम्मको-दूरी,
- (च) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले प्रसारण लाइन समेत बनाउनु पर्नेनपर्ने सम्बन्धी /विवरण,
- (छ) विद्युत् आयोजनाको प्रारम्भिक अनुमानित लागत,
- (ज) विद्युत् आयोजनाको अध्ययन सम्पन्न भएको चरण पूर्व सम्भाव्यता ,पहिचान) (विस्तृत आयोजना अध्ययन प्रतिवेदन ,सम्भाव्यता अध्ययन ,अध्ययन ,
- (झ) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना जारी भएपछि सम्बन्धित प्रस्तावदाताले तोकिए बमोजिम दस्तुर सहित दर्ता/नवीकरण सम्बन्धी कागजात, करचुक्ता प्रमाणपत्र, वित्तीय विवरण तथा कम्पनिको विवरण सहित आयोजनाको तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने अन्तिम मिति भन्दा कम्तीमा सात दिन अगावै प्रस्तावपत्र खरिद गर्नुपर्नेछ।

(३) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै व्यवस्था लेखिएको भए तापनि समान प्रकारको आयोजनाको लागि व्यावसायिक रूपमा विद्युत् उत्पादन कार्य सुरु नहुँदासम्म एउटा संस्थालाई दुई वटा भन्दा बढी आयोजनाको अनुमतिपत्र प्रदान गरिने छैन।

(४) यस ऐनको दफा ८ बमोजिम आयोजना प्राविधिक-आर्थिक रूपले सम्भाव्य नभई अनुमतिपत्र खारेज भएको अवस्थामा समान प्रकारको अर्को आयोजनामा प्रस्ताव पेस गर्न उपदफा (३) बमोजिम बाधा पर्ने छैन।

(५) प्रस्तावपत्रमा सम्बन्धित आयोजनाको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धी विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ। सम्बन्धित आयोजनाको थप अध्ययन कार्य भइसकेको भएमा प्रस्तावदाताले प्रस्ताव खरिद गर्दा आवश्यक परेमा कार्यलयमा रहेको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन तोकिए बमोजिम दस्तुर तिरी खरिद गर्न सक्नेछ।

(६) उपदफा (१) बमोजिम माग गरिएको प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव अलग अलग खाममा राखी सिलबन्दी गरी प्रत्येक खामको बाहिर कुन प्रकारको प्रस्ताव हो स्पष्ट रूपले उल्लेख गरी दुवै प्रस्तावलाई अर्को छुट्टै खामबन्दी गरी प्रस्ताव आह्वान गरीएको विषय उल्लेख गरी तोकिए बमोजिमको धरौटी रकम जम्मा गरेको प्रमाण प्राविधिक प्रस्तावको खाममा समावेश गरी पेस गर्नुपर्नेछ। यस्तो धरौटी रकम प्रस्ताव मूल्याङ्कन कार्य सम्पन्न भएपछि प्रस्ताव मूल्याङ्कनबाट छनौट हुन नसकेका प्रस्तावदाताहरूको हकमा फिर्ता गर्नुपर्नेछ।

(७) उपदफा (१) बमोजिमको सार्वजनिक सूचना बमोजिम विद्युत् उत्पादन आयोजनाको विकास, उत्पादन तथा सञ्चालन गर्न इच्छुक प्रस्तावदाताले त्यस्तो सूचनामा उल्लेखित म्यादभित्र आफ्नो प्रस्ताव पेस गर्नुपर्नेछ।

(८) उपदफा (२) बमोजिमको प्रस्तावपत्रमा दफा ८ बमोजिमको मूल्याङ्कनका आधार सहित देहाय बमोजिमका कुराहरु उल्लेख गर्नुपर्नेछ,

- (क) प्रस्ताव पेस गर्ने कार्यालय वा निकाय,
- (ख) प्रस्ताव पेस गर्ने अवधि,
- (ग) प्रस्ताव तयार गर्न प्रस्तावदातालाई दिइएको निर्देशन,
- (घ) प्रस्तावकको कार्य अनुभव,
- (ङ) प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव अन्य विषय,
- (च) आवश्यकता अनुसार विद्युत् खरिद सम्झौता र आयोजना विकास सम्झौताको नमुना,
- (छ) प्रस्ताव मूल्याङ्कन गर्दा तुलना गर्ने आधार र अंक भार,
- (ज) प्रस्ताव छनौट विधि,
- (झ) तोकिए बमोजिम अन्य कुरा।

(९) उपदफा (८) बमोजिम तयार भएको प्रस्तावपत्र स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

८. प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधार: (१) दफा ७ बमोजिम विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालनका लागि प्रस्तावक छनौट गर्दा देहाय बमोजिमको प्राविधिक तथा आर्थिक आधार लिइनेछ।

:प्राविधिक आधार (क)

वित्तीय क्षमता (१)

प्राविधिक तथा व्यावसायिक क्षमता (२)

:आर्थिक आधार (ख)

देहायका कुनै एक वा एक भन्दा बढी आधारमा हुनेछ,

(१) प्रदेश सरकारलाई वार्षिक किस्ताबन्दी रुपमा बुझाउन कबोल गरेको रकम ,

(२) प्रदेश सरकारलाई दिइने निशुल्क विद्युत् ऊर्जा:

(३) प्रदेश सरकारलाई अग्रिम रुपमा एकमुष्ट रुपमा बुझाउन कबोल गरेको रकम ,

(४) तोकिए बमोजिमका अन्य आधारहरू ।

(२) दफा ८ को उपदफा (१) खण्ड (ख) बमोजिम प्रदेश सरकारलाई दिनुपर्ने न्यूनतम आर्थिक प्रतिफल सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) प्राविधिक तथा आर्थिक आधार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

९. प्रस्ताव मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ७ बमोजिम प्राप्त प्रस्ताव उपर मूल्याङ्कन गर्न कार्यालयमा देहाय बमोजिमको एक प्रस्ताव मूल्याङ्कन समिति रहनेछ:-

(क) कार्यालय प्रमुख वा निजले तोकिएको वरिष्ठ प्राविधिक कर्मचारी -

अध्यक्ष

(ख) कार्यालयको आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख -सदस्य

(ग) (विषयसँग सम्बन्धित विशेषज्ञहरू कम्तीमा दुई जना ,अर्थशास्त्री ,इन्जिनियर)
चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट(वित्तीय विश्लेषक आदि , - सदस्य

(घ) कानून अधिकृत - सदस्य

(ङ) कार्यालयको अनुमतिपत्र हेर्ने महाशाखा वा शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले कार्यालय प्रमुखको स्वीकृति लिई सरकारी वा गैरसरकारी क्षेत्रका विषय विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिले प्रस्ताव दाखिला गर्ने अन्तिम म्यादभित्र कार्यालयमा दर्ता भएका प्रस्तावहरूबाट प्राप्त प्रस्तावहरू सोहि दिन बाहिरी खाम खोली प्राविधिक र आर्थिक प्रस्तावका सिलबन्दी खाम छुट्याउनुपर्नेछ ।

(४) एक मात्र प्रस्ताव दर्ता भएमा सो प्रस्तावलाई सुरक्षित राखी तीस दिनको म्याद दिई पुनः सूचना आह्वान गर्नुपर्नेछ । उपदफा (३) बमोजिम परेको एक मात्र प्रस्ताव प्रस्तावदाताले फिर्ता लिन चाहेमा पुनः प्रस्ताव आह्वानको म्याद सकिन पन्ध्र दिन अगावै प्रस्ताव फिर्ता लिई पुनः प्रस्ताव पेस गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम पुनः प्रस्ताव आहान गर्दा समेत एक मात्र प्रस्ताव कायम हुन आएमा प्रस्तावलाई मूल्याङ्कन प्रक्रिया अगाडि बढाउन बाधा पर्ने छैन।

(६) उपदफा (३) बमोजिम छुट्याइएका खामहरू मध्ये प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा प्राविधिक प्रस्ताव खोल्नु पर्नेछ र आर्थिक प्रस्तावको खाम नखोली सुरक्षित साथ छुट्टै राख्नु पर्नेछ।

तर प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधि उपस्थित नभएको कारणले मात्र प्राविधिक प्रस्ताव खोल्न बाधा पर्ने छैन।

(७) उपदफा (१) बमोजिमको प्रस्ताव मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी राय/सिफारिस सहित मूल्याङ्कन प्रतिवेदन कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ।

(८) प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्नु अघि कार्यालय प्रमुखले मूल्याङ्कनबाट योग्य देखिएका प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने आशयको सूचना सम्पूर्ण प्रस्तावदातालाई दिनुपर्नेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिमको सूचना दिएको पन्ध्र दिन भित्र कुनै प्रस्तावदाताले आफूले पेस गरेको प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत नभएको सम्बन्धमा चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेस गर्न सक्नेछन्।

(१०) उपदफा (९) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि पेस भएको निवेदनका सम्बन्धमा मन्त्रालयको सचिवले पन्ध्र दिनभित्रमा आवश्यक छानबिन पश्चात उपयुक्त निर्णय गरी सम्बन्धित प्रस्तावदातालाई लिखित जानकारी दिनुपर्नेछ र यस सम्बन्धमा मन्त्रालयका सचिवको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

(११) उपदफा (९) बमोजिम कुनै निवेदन नपरेमा वा उपदफा (१०) बमोजिमको प्रक्रिया सम्पन्न भए पश्चात कार्यालय प्रमुखले प्राविधिक प्रस्ताव स्वीकृत गरी आर्थिक प्रस्ताव खोल्न सात दिन अगावै छनौट भएका प्रस्तावदातालाई सूचना दिई प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधिको रोहवरमा आर्थिक प्रस्ताव खोल्नुपर्नेछ।

तर प्रस्तावदाता वा निजको प्रतिनिधि उपस्थित नभएको कारणले मात्र प्रस्ताव खोल्न बाधा पर्ने छैन।

(१२) उपदफा (११) बमोजिम खोलिएको आर्थिक प्रस्ताव उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा मूल्याङ्कन गराई प्रदेश सरकारलाई उच्चतम आर्थिक लाभ दिने प्रस्ताव छनौट गरी राय/सिफारिस साथ कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिम छनौट भएको आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्नु अघि कार्यालय प्रमुखले आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत गर्नुअघि आशयको सूचना प्रस्तावदातालाई दिनुपर्नेछ।

(१४) उपदफा (१३) बमोजिमको सूचना दिएको सात दिनभित्र कुनै प्रस्तावदाताले आफूले पेस गरेको आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत नभएको सम्बन्धमा चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेस गर्न सक्नेछन्।

(१५) उपदफा (१४) बमोजिम पुनरावलोकनका लागि पेस भएको निवेदनका सम्बन्धमा मन्त्रालयको सचिवले पन्ध्र दिन भित्रमा आवश्यक छानबिन पश्चात् उपयुक्त निर्णय गरी सम्बन्धित प्रस्तावदातालाई लिखित जानकारी दिनुपर्नेछ र यस सम्बन्धमा मन्त्रालयका सचिवको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

(१६) प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१०. **प्रस्ताव छनौट:** (१) दफा ९ को उपदफा (१२) बमोजिमको सिफारिसको आधारमा कार्यालय प्रमुखले विद्युत् आयोजनाको प्रस्ताव छनौट गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट भएको प्रस्तावदातासँग कार्यालय प्रमुखले दफा ११ बमोजिमको अनुमतिपत्र दिई सम्झौता गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद-४

अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

११. **अनुमतिपत्र लिनुपर्ने:** (१) विद्युत् आयोजनाको उत्पादन, प्रसारण, वितरण, ग्राहक सेवा र विद्युत् व्यापार कार्यको लागि यस ऐन बमोजिम अनुमति लिनुपर्नेछ।

(२) यस ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अगावै सङ्घीय सरकारबाट विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण, ग्राहक सेवा र विद्युत् व्यापार कार्यको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका आयोजनाको हकमा पुनः नवीकरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम विद्युत् उत्पादन सम्बन्धी आयोजनाको अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिमका तीन चरणमा हुनेछ।

(क) सर्वेक्षण-अध्ययन (Feasibility Study) चरण,

(ख) आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन (Project Preparatory and Financing) चरण,

(ग) आयोजना विकास (Project Development) चरण

(४) दफा १० को उपदफा (१) बमोजिम छनौट भएको प्रस्तावदातासँग कार्यालय प्रमुखले सात दिनभित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सर्वेक्षण-अध्ययन चरणको अनुमतिपत्र दिई सम्झौता गर्नुपर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिदा प्रवर्द्धकसँग कार्यालयले सर्वेक्षण-अध्ययन प्रतिवेदन तयारीका लागि सम्झौता गर्नुपर्नेछ। प्रचलित कानून बमोजिम गर्नुपर्ने बातावरण सम्बन्धी अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गरी कानून बमोजिम स्वीकृत गर्नुपर्नेछ। उक्त प्रतिवेदन आयोजनाको प्रकृति अनुसार तोकिएको समय भित्रमा तयार गरी कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ।

(६) यस अघि विस्तृत सर्वेक्षण-अध्ययन/सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन तयार भैसकेको विद्युत् आयोजनाको हकमा उपदफा (४) बमोजिमको प्रक्रिया आवश्यक पर्ने छैन।

तर प्रवर्द्धकले चाहेमा यसअघि तयार भैसकेको विस्तृत/सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन कार्यालयबाट प्राप्त गरी आवश्यकता अनुसार थप अध्ययन, चेकजाँच र क्षमता अद्यावधिक गर्नुपर्ने भएमा स्वीकृतिका लागि कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ।

(७) प्रवर्द्धकले तयार गरेको सम्भाव्यता अध्ययनका क्रममा पावर अप्टिमाइजेसन गर्दा आयोजनाको पूर्व निर्धारित क्षमता घट/बढ हुन जाने देखिएमा सोको प्रष्ट आधार समेत खुलाई कार्यालयमा प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्नेछ। यस्तो प्रतिवेदनलाई प्राविधिक समितिले अध्ययन गरी राय/परामर्श सहित आयोजनाको क्षमता सम्बन्धमा निर्णयको लागि कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ। यसरी आयोजनाको क्षमता अद्यावधिक गर्दा उक्त आयोजना प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा नपर्ने देखिएमा संघीय सरकार वा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई सहमतिको लागि लेखी पठाउनु पर्नेछ।

(८) उपदफा (५) र (७) अनुसार प्राप्त सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदनलाई प्राविधिक समितिबाट चेकजाँच गरी थप अध्ययन गर्नु नपर्ने भएमा राय/सिफारिस सहित कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ। पेस भएका प्रतिवेदनहरू मूल्याङ्कन गर्दा अन्य कुनै विवरण थप स्पष्ट पार्नुपर्ने भएमा वा थप विवरण वा कागजात पेस गर्नु पर्ने देखिएमा सम्बन्धित प्रवर्द्धकलाई तीन महिना भित्र आवश्यक कागजात पेस गर्न लगाउन सकिनेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम राय/सिफारिस सहित प्राप्त सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भएपश्चात कार्यालय प्रमुखले स्वीकृत गरी प्रवर्द्धकलाई बाह्र महिना भित्रमा सम्पन्न गर्नेगरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन चरणको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्नेछ।

(१०) उपदफा (९) बमोजिमको अवधिमा प्रवर्द्धकले प्रचलित कानून बमोजिम लिनुपर्ने अन्तरनिकाय सहमति/स्वीकृति, जग्गा प्राप्ति, ग्रिड कनेक्सन सम्झौता, विद्युत् खरिद विक्री सम्झौता र वित्तीय व्यवस्थापन लगायतका आयोजना तयारी सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न गरी यस सम्बन्धी अध्ययन-प्रतिवेदन, सम्झौता, सहमति, स्वीकृति लगायतका कागजात आदि कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ। पेस भएका प्रतिवेदन, कागजात आदि मूल्याङ्कन गर्दा अन्य कुनै विवरण थप स्पष्ट पार्नुपर्ने भएमा

वा थप विवरण वा कागजात पेस गर्नु पर्ने देखिएमा सम्बन्धित प्रवर्द्धकलाई थप तीन महिना भित्र आवश्यक कागजात पेस गर्न लगाउन सक्नेछ।

(११) उपदफा (५) वा (९) बमोजिमको अध्ययन/तयारीबाट उक्त आयोजना प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक वा वातावरणीय तथा अन्य कुनै पक्षबाट सम्भाव्य नदेखिएमा वा कार्यान्वयन योग्य नदेखिएको प्रतिवेदन प्रवर्द्धकका तर्फबाट कार्यालयमा पेस भएमा र प्राविधिक समितिको राय/सिफारिसको आधारमा कार्यालयले राय/सिफारिस सहित मन्त्रालयमा निर्णयको लागि पेस गर्नु पर्नेछ।

(१२) उपदफा (११) बमोजिमको प्रतिवेदन मन्त्रालयमा प्राप्त भएपछि आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयले अध्ययन गरी उपयुक्त देखेमा उक्त आयोजनाको अध्ययन/तयारी सम्बन्धी कार्य स्थगित गरी यस चरणसम्मको अनुमतिपत्र खारेज गर्नु पर्नेछ।

(१३) उपदफा (१२) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज भएको आयोजनाका हकमा हालसम्मको अध्ययन सम्बन्धी प्रतिवेदन कार्यालयमा हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ। यसरी सम्पूर्ण प्रतिवेदनहरू कार्यालयमा पेस भएपछि यस कार्य बापत राखेको धरौटी रकम फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

तर हालसम्मको खर्च प्रदेश सरकारले व्यहोर्ने छैन।

(१४) उपदफा (९) बमोजिमका आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न भएपश्चात कार्यालयले तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सात दिन भित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा विद्युत आयोजना विकासको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्नेछ। यस सम्बन्धी सम्झौताको अवधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(१५) विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको लागि अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१२. अनुमतिपत्रको म्याद थप सम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा काबु बाहिरको परिस्थिति आइपरेमा त्यसको मूल्याङ्कन गरी कुनै क्षेत्र विशेषमा वा प्रदेशभर समान रूपमा लागु हुने गरी प्रदेश सरकारले मन्त्रालयको सिफारिसमा एकमुष्ट म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(२) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा कुनै आयोजना विशेषमा सर्वेक्षण अध्ययनको क्रममा नदेखिएका प्रवर्द्धकको काबु बाहिरको विशेष प्राविधिक समस्या उत्पन्न भई प्रवर्द्धकले म्याद सकिनु भन्दा २१ दिन अगावै प्रमाण सहित म्याद थपको लागि माग गरेमा कार्यालयले स्थलगत अध्ययन, समस्याको पहिचान सहित त्यसले असर पारेको/पार्नसक्ने समयवधिको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन सहित म्याद थपका लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गरेमा मन्त्रालयले उचित ठहर्याएको अवधिसम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(३) दफा ११ को उपदफा (५), (९) र (१४) बमोजिमको अवधिमा प्रवर्द्धकको आफ्नै ढिलासुस्तीको कारण समयमा अनुमतिपत्रमा तोकिएको शर्त बमोजिमको काम सम्पन्न हुन नसकेमा कार्यालयको सिफारिसमा मन्त्रालयले उक्त चरणको अनुमतिपत्र लिँदा तोकेको दस्तुरको पचास प्रतिशत हर्जाना लिई एकपटक वा पटक पटक गरी सुरु अवधिको पचास प्रतिशतसम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम थप गरिएको समयमा समेत कार्य सम्पन्न हुन नसकेमा दफा ११ को उपदफा (५) र (९) बमोजिम दिइएको अनुमतिपत्र खारेज हुनेछ भने दफा ११ को उपदफा (१४) बमोजिमको आयोजना विकास चरणको अनुमतिपत्र लिई निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको आयोजनालाई प्रवर्द्धकले वित्तीय पुनसंरचनाको लागि आवश्यक समय माग गरी कार्यालयमा निवेदन पेस गरेमा प्राविधिक समितिको सिफारिसमा कार्यालयले सोको लागि बढीमा एक वर्षसम्मको थप समय दिन सक्नेछ।

१३. अनुमतिपत्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था: (१) विद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण-अध्ययन अवधि समाप्त भए पश्चात अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले सम्पूर्ण सर्वेक्षण-अध्ययन प्रतिवेदन वा विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन वा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन दुई प्रति (सफ्ट कपी सहित) कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त अध्ययन-सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा रहनेछ।

(३) सर्वेक्षण-अध्ययन अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले विद्युत् आयोजनाको उत्पादन, प्रसारण, वितरण जस्ता विद्युत् आयोजना कार्यन्वयन गर्नका लागि यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त गर्न नसकेको अवस्थामा प्रदेश सरकारले विद्युत् आयोजना कार्यन्वयनमा उक्त प्रतिवेदन उपयोग गर्न सक्नेछ।

१४. अनुमतिपत्रको अवधि: (१) उत्पादन, प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाका लागि सर्वेक्षण-अध्ययन चरण देखि आयोजना विकास गर्न दिइने अनुमतिपत्रको कुल अवधि देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) जलाशययुक्त विद्युत् उत्पादन आयोजनाको हकमा पचास वर्ष र अन्य प्रकृतिका जलविद्युत् आयोजनाको हकमा पैतालिस वर्ष;
- (ख) जलस्रोत बाहेक अन्य स्रोतबाट विद्युत् उत्पादन गर्न तीस वर्ष;
- (ग) विद्युत् प्रसारण, वितरण र व्यापार गर्न तीस वर्ष;
- (घ) ग्राहक सेवाको हकमा दश वर्ष।

(२) उपदफा (२) को खण्ड (क) र (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १२ को उपदफा (१) बमोजिमको अवस्थामा सोही अवधीभर तथा तोकिए बमोजिमको काबु बाहिरको परिस्थिति सृजना भई विद्युत् आयोजनाको विकासमा बाधा अवरोध उत्पन्न भएमा त्यस्तो आयोजनाको

लाभ, लागत, बीमा, क्षति र जोखिम समेतको मूल्याङ्कन गरी विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले बढीमा तीन वर्षसम्म थप गर्न सक्नेछ।

१५. **अनुमतिपत्रको नवीकरण:** यस ऐन बमोजिम विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार तथा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र तोकिए बमोजिम नवीकरण हुन सक्नेछ।

१६. **आदेश दिन सक्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले तोकिए बमोजिम वार्षिक प्रगति विवरण प्रत्येक वर्षको असोज महिना भित्रमा कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ।

(२) कार्यालयले आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञ सहित स्थलगत निरीक्षण गरी कार्य प्रगति, गुणस्तर, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरे बमोजिमको कार्य योजनाको कार्यान्वयन, सञ्चालन, व्यवस्थापन आदि पक्षका बारेमा अनुगमन गर्न सक्नेछ।

(३) अनुमतिपत्रमा उल्लेखित अवधिभित्र अनुमतिपत्रमा उल्लेखित शर्त अनुरूपको काम नगरेमा वा यस ऐन विपरीत हुने कुनै काम गरेको पाईएमा अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न अवधि तोक्यो सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकलाई लिखित आदेश दिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दिएको आदेशको पालना गर्नु त्यस्तो अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको जिम्मेवारी हुनेछ।

१७. **अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्ने:** (१) अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले देहायको अवस्थामा अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्नेछ।

(क) यो ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्य अनुमतिपत्रमा तोकिएको समयमा सम्पन्न नगरेमा,

(ख) दफा १६ बमोजिम दिइएको आदेशमा तोकिएको अवधिभित्र काममा आवश्यक सुधार नगरे वा त्यस्तो आदेशको पटकपटक उलंघन गरेमा,

(ग) अनुमतिपत्रमा उल्लेखित शर्तको पटक पटक उलंघन गरेमा,

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अनुमतिपत्र खारेज गर्नु अघि अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई एक महिनाको अवधि तोक्यो आफ्नो सफाई पेस गर्न अबसर दिनुपर्नेछ। आवश्यक परेमा यस्तो सूचना सार्वजनिक पत्र पत्रिकामा समेत प्रकाशित गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले दिएको जवाफ समेतलाई विचार गरी अनुमतिपत्र खारेज गर्नुपर्ने स्पष्ट वस्तुनिष्ठ आधार देखिएमा अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्यालयले त्यस्तो अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज भएमा त्यसरी खारेज गर्नुपर्ने कारण र आधार खुलाई सो को लिखित जानकारी सम्बन्धित पक्षलाई दिनुपर्नेछ।

१८. प्रदेश सरकारमा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्नुपर्ने: (१) अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त भएपछि अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिको प्रकार बमोजिम स्थापना गरेको विद्युत् उत्पादन केन्द्र, प्रसारण, वितरण, सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण संरचना, भूस्वामित्व लगायतका सबै संरचना चालु अवस्थामा प्रदेश सरकारलाई निःशुल्क हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम विद्युत् आयोजना तथा संरचना हस्तान्तरण गर्नुभन्दा एक वर्ष अगावै हस्तान्तरण योजना बनाई अनुमतिपत्र दिने कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले तोकेको कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले प्रतिस्पर्धामा छनौट गरेको निजी संस्थालाई तोकिए बमोजिम विद्युत् आयोजना र संरचनाको सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार कार्यमा संलग्न गराई आवश्यक सिप र प्रविधि समेत हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रदेश सरकारले प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट निजी संस्था छनौट गर्नुपर्ने भएमा अनुमतिपत्र सकिनु एक वर्ष अगावै निजी संस्था छनौट गरी सञ्चालन व्यवस्थापन कार्यमा संलग्न गराउनु पर्नेछ। निजी संस्था छनौट सम्बन्धी विधि र योग्यताको आधार तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१९. स्वउत्पादन: (१) कुनै कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले आफ्नो परिसर भित्र आफ्नै आन्तरिक खपत गर्ने प्रयोजनका लागि विद्युतको स्वउत्पादन गर्दा एक मेगावाटसम्मको लागि अनुमतिपत्र लिनुपर्ने छैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक मेगावाट भन्दा बढी उत्पादन गर्ने भएमा यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र लिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा उल्लेख भएको विद्युत् वा सो भन्दा बढी विद्युत् उत्पादन गरी आन्तरिक उपभोगबाट बचत हुने भएमा त्यस्तो कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले प्रदेश सरकारबाट वितरण वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई बिक्री गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) मा उल्लेख भए अनुसार कुनै कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था वा व्यक्तिले प्रदेश सरकारबाट वितरण वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई बिक्री गर्न चाहेमा यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र लिनुपर्नेछ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको स्वउत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि त्यस्तो स्वउत्पादन गर्ने कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था सञ्चालन रहेसम्मको लागि कायम हुनेछ।

परिच्छेद ५-

विद्युत् वितरण तथा ग्राहक सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

२०. विद्युत् वितरण: (१) यस ऐन बमोजिम विद्युत् वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिपत्रमा उल्लेखित क्षेत्रमा विना भेदभाव सबै ग्राहकलाई विद्युत् वितरण गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको जिम्मेवारी देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विद्युत् उत्पादन वा विद्युत् व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था वा स्वउत्पादकसँग विद्युत् खरिद गरी वितरण गर्ने,
- (ख) विद्युत् वितरण प्रणालीको निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन गर्ने,
- (ग) ग्राहकको माग बमोजिम सुरक्षित, भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउने,
- (घ) सुरक्षित विद्युत् आपूर्तिको लागि आवश्यक र उपयुक्त उपाय अवलम्बन गर्ने,
- (ङ) विद्युतको माग व्यवस्थापन गर्ने,
- (च) विद्युतको माग, खपत, आपूर्ति, ग्राहकको विवरण ऊर्जा दक्षता सम्बन्धी काम कारवाहीको विवरण तथा तथ्यांक वार्षिक रूपमा कार्यालयमा पेस गर्ने,
- (छ) विद्युत् वितरण गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२१. ग्राहक सेवा: (१) ग्राहक सेवा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उत्पादन वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थासँग विद्युत् खरिद गरी वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकको वितरण प्रणालीको प्रयोगबाट आफ्ना ग्राहकलाई विद्युत् सेवा उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(२) ग्राहक सेवा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकको माग बमोजिम कुनै कारणबस थप विद्युत् सेवा पुर्याउन नसक्ने भएमा त्यसको जानकारी निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र दिन भित्र सम्बन्धित ग्राहकलाई दिनुपर्नेछ।

(३) ग्राहक सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२२. विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्न नहुने: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकलाई वितरण वा आपूर्ति गरिरहेको विद्युत् सेवा पूर्व सूचना नदिई बन्द वा कटौती गर्नु हुदैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको अवस्थामा सम्भव भएसम्म पूर्व सूचना दिई विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्न सक्नेछ।

- (क) विद्युत् सम्बन्धी उपकरण तथा लाईनको आकस्मिक जाँचबुझ, मर्मत वा अन्य कुनै महत्वपूर्ण काम गर्नु परेमा,
- (ख) बाढी, पहिरो, आगलागी, भुइँचालो जस्ता विपद वा अन्य यस्तै काबु बाहिरको कुनै असाधारण परिस्थिति आइपरेमा,

(ग) कुनै ग्राहकले कानून बमोजिम तिर्नु पर्ने वा बुझाउनु पर्ने विद्युत् महशुल र अन्य दस्तुर नबुझाएमा,

(घ) कुनै ग्राहकले अनाधिकृत तवरले विद्युत् उपभोग गरेमा वा शर्त बिपरीत विद्युत् सेवा उपभोग गरेमा।

२३. विद्युत् महशुल र अन्य दस्तुर लिन सक्ने: (१) विद्युत् महशुल र अन्य दस्तुर सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून वा अनुमतिपत्रमा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२४. विद्युतको गुणस्तर कायम राख्नुपर्ने: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिमको गुणस्तर कायम राख्नुपर्ने छ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा तोकिए बमोजिमको सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गरी भरपर्दो र सुरक्षित विद्युत् आपूर्ति गर्नु पर्नेछ।

२५. विद्युत् संरचनाको सुरक्षा: (१) विद्युत् आयोजना र सो संग सम्बन्धित संरचनाको सुरक्षा गर्ने प्राथमिक जिम्मेवारी र दायित्व अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको हुनेछ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाबाट विद्युत् आयोजना र सो सम्बन्धी संरचनाको विशेष सुरक्षाको लागि लिखित रूपमा अनुरोध भै आएमा नेपाल सरकारसंग समेत समन्वय गरी प्रदेश सरकारले विशेष सुरक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ र त्यसरी विशेष सुरक्षा व्यवस्था गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ।

(३) विद्युत् आयोजना र सोसँग सम्बन्धित संरचनाहरूको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने दायित्व सरोकारवाला आम नागरिकको समेत हुनेछ।

२६. प्रादेशिक प्रसारण लाईन वा ग्रिड तोक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी कुनै प्रसारण लाईन वा ग्रिडलाई प्रादेशिक प्रसारण लाईन वा ग्रिड भनी तोक्न सक्नेछ।

२७. उत्पादित विद्युतको खरिद: (१) प्रदेश सरकारले कसैले यस ऐन बमोजिम उत्पादन गरेको विद्युत् एकमुष्ट बिक्री गर्न चाहेमा प्रादेशिक ग्रिडमा समावेश हुने गरी खरिद गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्थानीय स्तरमा सञ्चालित साना तथा लघु जलविद्युत् आयोजनालाई विद्युत् खरिद बिक्री संझौता वा नेट मिटरिडको आधारमा प्रादेशिक ग्रिड वा राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिडमा जडान गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् खरिद बिक्री सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२८. रोयल्टी बुझाउनु पर्ने: विद्युत् उत्पादन तथा प्रसारण अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले बुझाउनुपर्ने रोयल्टी सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-६

निजी घरजग्गा प्रयोग, प्राप्ति र वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

२९. घर जग्गा प्रयोग र प्राप्ति: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले अनुमतिपत्रमा उल्लिखित कार्य गर्ने प्रयोजनको लागि कसैको घर, जग्गा प्रयोग वा प्राप्त गर्न प्रदेश सरकारको सहयोग र समन्वय आवश्यक भएमा सोहि व्यहोरा उल्लेख गरी कार्यालय समक्ष लिखित अनुरोध गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको लिखित अनुरोध प्राप्त भएमा कार्यालयले सरोकारवाला निकाय वा व्यक्तिसँग आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्न सक्नेछ। यसरी घर जग्गा प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको समेत दायित्व हुनेछ।

(३) निजी घरजग्गा प्रयोग र प्राप्ति सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

३०. घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले वा तोकिए बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको सर्वेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा सञ्चालन गर्ने सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई पूर्व सूचना दिई सहमति लिएर मात्र त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सम्बन्धित व्यक्तिले सहमति नदिएमा निजलाई पूर्व सूचना दिई एक जना स्थानीय जनप्रतिनिधि सहित कम्तीमा दुई जना स्थानीय व्यक्तिको रहोवरमा त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै घर जग्गामा विद्युतको अनाधिकृत प्रयोग वा चोरी भइरहेको सूचना वा जानकारी प्राप्त हुन् आएमा सो कुराको जाँचबुझ गर्न नजिकको सुरक्षा निकाय वा सरकारी निकायका प्रतिनिधि वा स्थानीय तहको प्रतिनिधिलाई मौखिक जानकारी गराई ति संस्थाले खटाएको कर्मचारी त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम घर जग्गामा प्रवेश गर्दा कुनै हानीनोक्सानी हुन गएमा अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले क्षतिपूर्ति मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति दिनुपर्नेछ। यसरी तोकिएको क्षतिपूर्तिमा चित्त नबुझेमा कार्यालय समक्ष लिखित निवेदन दिनुपर्नेछ। यस सम्बन्धमा कार्यालयले आवश्यक जाँचबुझ गरी क्षतिपूर्तिको अन्तिम रकम तोक्न सक्नेछ। यस्तो क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा कार्यालयले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ।

३१. वातावरण संरक्षण गर्नुपर्ने: (१) विद्युत् आयोजनाको विकास तथा निर्माण कार्यमा संलग्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था, निजको निर्माण व्यवसायी तथा परामर्शदाताले वातावरण संरक्षण गर्न वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको पालना गर्नु पर्नेछ।

(२) जलस्रोतबाट विद्युत् उत्पादन गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् आयोजनाको विकास तथा निर्माण गर्दा नदी प्रणालीको जल पर्यावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू अवलम्बन गरी सोको लागि प्रचलित कानून र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको परिमाणको पानी योजनाको बाँधस्थलदेखि नदीको तल्लो भागमा प्रवाह हुने व्यवस्था समेत गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नदीमा छाड्नुपर्ने पानीको न्यूनतम परिमाण कायम भएनभएको सम्बन्धमा कार्यालयले नियमित अनुगमन गरी अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

परिच्छेद-७

कसुर, सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

३२. कसुर: कसैले देहाय बमोजिमको कार्य गरेमा यस ऐन बमोजिमको कसुर गरेको मानिनेछ:-

- (क) यस ऐन बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन सम्बन्धी कुनै कार्य गरेमा,
- (ख) दफा १६ बमोजिमको आदेश वा निर्देशन पालना नगरेमा,
- (ग) विद्युत् आयोजना वा संरचना प्रतिकूल असर पार्ने वा हानि नोक्सानी गर्ने मनसायले कुनै काम गरेमा वा त्यस्तो आयोजना वा संरचना भत्काएमा वा बिगारेमा वा त्यस्तो कुनै कार्य गर्न उद्योग गरेमा वा त्यस्तो कुनै कार्य गर्न कसैलाई दुरुत्साहत वा षड्यन्त्र गरेमा वा त्यस्तो कार्यको मतियार भएमा,
- (घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) मा लेखिएदेखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरित कुनै कार्य गरेमा वा अनुमतिपत्र वा आयोजना सम्झौतामा उल्लिखित व्यवस्था वा शर्त वा स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित शर्तको उल्लङ्घन गरेमा वा सो विपरीत कुनै काम गरेमा।

३३. सजाय: (१) कसैले दफा ३२ को देहायका खण्ड बमोजिमको कसुर गरेमा कसुरको मात्रा हेरी देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछ:-

- (क) खण्ड बमोजिमको कसुर गर्नेलाई भए (क)गरेको काम रद्द गरी दश लाख रुपैयाँ देखि बीस लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना।
- (ख) खण्ड बमोजिमको कसुर गर्नेलाई पाँच लाख रुपैयाँ देखि दश लाख (ख) रुपैयाँसम्म जरिवाना।
- (ग) खण्ड बमोजिमको क (ग)सुर गर्नेबाट वास्तविक रूपमा हुन गएको हानि नोक्सानी बापतको बिगो असुल गरी बिगो बमोजिमको जरिवाना वा प्रचलित कानून बमोजिम सजाय वा दुवै।

(२) दफा ३२ को खण्ड (घ) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई सजाय गर्ने अधिकारीले पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी त्यसबाट कसैलाई हानि नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने सो वापतको क्षतिपूर्ति भराउने र कूनै निर्माण कार्य रोक्न वा सुधार गर्न आदेश दिन सक्ने छ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको सजाय गर्ने अधिकार प्रदेश सरकारको अनुमति प्रदान गर्ने कार्यालयको प्रमुखलाई हुनेछ।

(४) यस दफा बमोजिम सजाय गर्नु अघि कसुरदारलाई आफ्नो सफाई पेस गर्न मनासिब मौका दिनुपर्ने छ।

(५) उपदफा (३) बमोजिमको अधिकारीबाट भए गरेको सजाय उपर चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि लिखित निवेदन पेस गर्न सक्नेछ। यसरी पुनरावलोकनका लागि परेको निवेदन उपर मन्त्रालयको सचिवले तीस दिनभित्र निर्णय गर्नुपर्नेछ।

३४. पुनरावेदन गर्न सक्ने: दफा ३३ को उपदफा (५) बमोजिम भएको निर्णय उपर चित्त नबुझाउने पक्षले सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ।

३५. प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने: यस ऐन बमोजिम कसूर हुने कुनै कार्य अन्य प्रचलित कानून बमोजिम पनि कसूर रहेछ भने सो कानून बमोजिम मुद्दा चलाई सजाय गर्न यस ऐन बमोजिम बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

परिच्छेद-८

सुविधा तथा सहूलियत

३६. स्थानीय बासिन्दालाई प्रथामिकता दिनुपर्ने: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालन गर्दा आयोजनाबाट प्रत्यक्ष प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई निजहरुको सिप र योग्यताका आधारमा रोजगारीमा प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

(२) विद्युत् आयोजनाबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित स्थानीय बासिन्दाले त्यस्तो आयोजना विकासको लागि शेयर लगानी गर्न चाहेमा स्वपूँजीको शेयर लगानीको आधारमा न्यूनतम र अधिकतम शेयर सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

३७. विद्युत् संरचनाको प्रयोग: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् प्रसारण वा वितरणको लागि निर्माण गरेका विद्युत् टावर, पोल तथा भूमिगत प्रणालीमा अन्य प्रयोजनको लागि आपसी सम्झौताको आधारमा प्रयोग गर्न सक्नेछन्।

(२) विद्युतको पोल, टावर, प्रसारण तथा वितरण लाइन र सो सँग सम्बन्धित संरचना उपर अनुमतिपत्रको अवधिभर अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको स्वामित्व र अधिकार हुनेछ।

(३) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको स्वामित्वमा रहेका विद्युत्को टावर तथा पोलमा सो संस्थाको लिखित स्वीकृति बिना कुनै पनि प्रकारले प्रयोग गर्न वा विज्ञापनका सामग्री राख्न पाइने छैन।

परिच्छेद-९

विविध

३८. ऊर्जा दक्ष उपकरणको प्रयोग: अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युत् आयोजनाको कार्य गर्दा ऊर्जा दक्ष उपकरण, प्रविधि तथा प्रणालीको प्रयोग गर्नुपर्नेछ।
३९. नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी कार्य: स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रही आवश्यकताका आधारमा नवीकरणीय ऊर्जाको सर्वेक्षण-अध्ययन, निर्माण, उत्पादन तथा सञ्चालन सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्न सक्नेछ।
४०. आयोजनाको शेयर हस्तान्तरण : यस ऐन बमोजिमको आयोजनामा गरिने लगानीको शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।
४१. एकीकृत रूपमा कार्य गर्नुपर्ने: यस ऐन तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने निकायले एकआपसमा समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सडक, बिजुली, खानेपानी, सञ्चार लगायतका संरचना निर्माण गर्न सक्नेछ।
४२. अधिकार प्रत्यायोजन: यस ऐन बमोजिम कार्यालयको प्रमुखले आफुलाई प्राप्त अधिकार मध्ये दफा १२, दफा ३३ बमोजिम र मन्त्रालयको सचिवले नै गर्नुपर्ने भनी तोकिएको अधिकार बाहेक अन्य अधिकार आवश्यकता अनुसार मातहतका अधिकृत वा कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ।
४३. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएको कुरामा यसै ऐन बमोजिम र अन्य कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।
४४. नियम बनाउने अधिकार: (१) यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम, कार्यविधि, निर्देशिका वा मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।
(२) उपनियम (१) बमोजिम बनेको नियमको अधीनमा रही मन्त्रालयले आवश्यक मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत् विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक
प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणी

१. **पृष्ठभूमि:** नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश ऐन निर्माण गर्ने अधिकार प्रदेश सभामा रहेको र ऐन अन्तर्गतका नियम, निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड निर्माण गर्ने अधिकार प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषद् वा सम्बद्ध निकायलाई प्रत्यायोजन गर्ने अभ्यास र प्रचलन रहेको छ।

यसै सन्दर्भमा प्रस्तुत विधेयकको दफा ४४ बमोजिम आवश्यक नियम, कार्यविधि, निर्देशिका वा मापदण्ड बनाउने अधिकार प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषद्लाई तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार सम्बन्धित मन्त्रालयलाई प्रत्यायोजन गर्न प्रस्ताव गरिएको छ।

२. **प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणीको आवश्यकता र प्रयोजन:** विधेयकको विभिन्न दफा तथा उपदफामा उल्लिखित व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयनको लागि नियम, निर्देशिका, कार्यविधि जस्ता प्रत्यायोजित विधायन निर्माण गर्न आवश्यक हुन्छ। प्रत्यायोजित विधायनको सीमा, दायरा र समेटिने विषयहरूको सम्बन्धमा अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने निकाय प्रदेश सभालाई अग्रिम रूपमा सूचित र अवगत गराउनु प्रदेश सरकारको कर्तव्य भएकोले देहायको प्रयोजनको लागि यो प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणी तयार गरिएको छ:-

(क) प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी कानून बनाउँदा गण्डकी प्रदेश सभा नियमावली, २०८० को नियम १०५ ले निर्धारण गरेको सीमा र दायराभित्र रही नियमहरू बनाईने सुनिश्चित गर्न,

(ख) प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी सर्वमान्य सिद्धान्त र मान्यताहरूलाई अनुसरण र अवलम्बन गरिने सुनिश्चित गर्न,

(ग) प्रत्यायोजित व्यवस्थापनको प्रकृति र सीमाको विषयमा प्रदेश सभालाई अवगत गराउन,

- (घ) प्रत्यायोजित व्यवस्थापनको प्रभाव, प्राप्त हुने उपलब्धीका सम्बन्धमा प्रदेश सभालाई अग्रिम सूचित गर्न,
- (ङ) ऐनको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्रक्रिया, कार्यविधि, मापदण्ड र प्राविधिक विषयहरू समय समयमा संशोधन र परिमार्जन गर्नु पर्ने भएकोले त्यस्ता विषयहरू प्रत्यायोजित व्यवस्थापन अन्तर्गत बन्ने नियम, निर्देशिका तथा कार्यविधिमा समावेश गरिने सम्बन्धमा प्रदेश सभालाई सूचित गर्न।

३. प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणी: गण्डकी प्रदेश सभा नियमावली, २०८० को नियम १०५ मा भएका व्यवस्थाहरूलाई मार्गदर्शनको रूपमा लिई प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था त्यसको प्रकृति र सीमा तथा त्यसबाट पर्न सक्ने प्रभाव (उपलब्धि) सम्बन्धी टिप्पणी तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:-

क्र.सं.	विधेयकको दफा/उपदफा	प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था	प्रत्यायोजित व्यवस्थापनको प्रकृति र सीमा	प्रत्यायोजित व्यवस्थापनबाट पर्न सक्ने प्रभाव (उपलब्धि)
१.	दफा ३ को उपदफा (४)	दफा ३ बमोजिमका प्रदेशका विद्युत् आयोजनाहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ।	आयोजनाको प्रकृति, आकार, प्रतिफल, लाभ/लागत विश्लेषण, वातावरणीय संवेदनशीलता, वित्तीय अवस्था र प्रदेश सरकारको संस्थागत क्षमताको आधारमा समय समयमा गरिने मुल्यांकनका आधारमा नियम बनाई आफैले संचालन गर्न सक्ने, निजी क्षेत्रको साझेदारीमा गर्नुपर्ने र संयुक्त रूपमा संचालन र व्यवस्थापन गर्न सक्ने	आयोजनाको प्रतिफल र जोखिमका आधारमा प्रदेश सरकारबाट लगानीसंचालन , र व्यवस्थापन गर्न उपयुक्त हुने आयोजना पहिचान छरितो ,सम्बन्धी निर्णय छिटो हुन सक्ने।

			आयोजना पहिचान गर्ने ।	
२.	दफा ५ को उपदफा (६)	विद्युत् आयोजनाको सूची तयार पार्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	लाभ, लागत, जोखिम एवं वातावरणीय प्रभाव सहितका कार्यविधि तयार गरी यस्तै प्रकृतिका विषय अनुमान गरि नियममा व्यवस्था गरिने ।	आयोजनाको प्रकार, आकार, अवस्थिति र अन्य पक्ष समेत हेर्नुपर्ने भएकोले ।
३.	दफा ६ को उपदफा (२)	विद्युतको प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको विकास तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	संघीय सरकारले विद्युत विकास विधेयक, २०८० मा पहिलोपटक समावेस गरेर संघीय संसदमा पेस गरेको विषय भएको र यसलाई प्रादेशिक कानूनमा पनि समावेस गर्न लागिएको । स्थानीय परिस्थिति, माग र प्रादेशिक आवश्यकता समय समयमा परिवर्तन भैरहने हुनाले यस सम्बन्धी विषय बिस्तृत रूपमा नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	विद्युतसँग जोडिएका यस्ता विषयमा पनि नीतिगत सम्बोधन हुने हुनाले स्थानीय परिस्थिति, समयानुकूल माग र प्रादेशिक आवश्यकताका आधारमा निर्णय प्रक्रिया छिटो छरितो हुन जाने ।
४.	दफा ६ को उपदफा (३)	जलविद्युत बाहेकका सौर्य, वायु लगायत अन्य स्रोतबाट विद्युत उत्पादन आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	स्थानीय माग र प्रादेशिक आवश्यकता अनुसार नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	प्रविधिको विकास, ऊर्जा मिश्रण, लाभ/लागतको विश्लेषण समय अनुसार परिवर्तनशील हुने हुनाले नीतिगत सम्बोधन गर्न ।
५.	दफा ७ को उपदफा (१) को खण्ड (झ)	तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण ।	आयोजनाको प्रकृति अनुसार स्थलगत तथा प्राविधिक लगायतका विषयमा प्रवर्धकलाई थप जानकारी	प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा प्रस्ताव पेस गर्नका निम्ति आवश्यक पर्ने स्पष्ट सूचना प्राप्त गर्नमा सघाउ पुग्न सक्ने ।

			दिन ।	
६.	दफा ७ को उपदफा (२)	उपदफा (१) बमोजिमको सूचना जारी भएपछि सम्बन्धित प्रस्तावदाताले तोकिए बमोजिम दस्तुर सहित दर्ता/नवीकरण सम्बन्धी कागजात, करचुक्ता प्रमाणपत्र, वित्तीय विवरण तथा कम्पनिको विवरण सहित आयोजनाको तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने अन्तिम मिति भन्दा कम्तीमा सात दिन अगावै प्रस्तावपत्र खरिद गर्नुपर्नेछ ।	आयोजनाको प्रकृति, प्रविधि, क्षमता र समय अनुसार निवेदनको ढाँचा र दस्तुर फरक फरक हुने भएकोले नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	प्रविधि मैत्री र समयानुकूल हुनेगरी ढाँचा र दस्तुर निर्धारण गर्नमा सहज हुने हुनाले ।
७.	दफा ७ को उपदफा (५)	प्रस्तावपत्रमा सम्बन्धित आयोजनाको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धी विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ । सम्बन्धित आयोजनाको थप अध्ययन कार्य भइसकेको भएमा प्रस्तावदाताले प्रस्ताव खरिद गर्दा आवश्यक परेमा कार्यलयमा रहेको पछिल्लो अध्ययन प्रतिवेदन तोकिए बमोजिम दस्तुर तिरी खरिद गर्न	आयोजनाको प्रकृति, दस्तावेजको प्रासिको माध्ययम (डिजिटल/हार्ड कपी) र सर्वेक्षण-अध्ययनको स्तर र समय अनुसार दस्तावेज फरक फरक हुने हुनाले नियममा व्यवस्था हुन उपयुक्त हुने ।	प्रदेश सरकारको आम्दानीको स्रोत बढ्ने र प्रस्तावदातालाई उपयुक्त जानकारी पनि प्राप्त हुने ।

		सक्नेछ।		
८.	दफा ७ को उपदफा (६)	उपदफा (१) बमोजिम माग गरिएको प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव अलग अलग खाममा राखी सिलबन्दी गरी प्रत्येक खामको बाहिर कुन प्रकारको प्रस्ताव हो स्पष्ट रूपले उल्लेख गरी दुवै प्रस्तावलाई अर्को छुट्टै खामबन्दी गरी प्रस्ताव आह्वान गरिएको विषय उल्लेख गरी तोकिए बमोजिमको धरौटी रकम जम्मा गरेको प्रमाण प्राविधिक प्रस्तावको खाममा समावेश गरी पेस गर्नुपर्नेछ। यस्तो धरौटी रकम प्रस्ताव मूल्याङ्कन कार्य सम्पन्न भएपछि प्रस्ताव मूल्याङ्कनबाट छनौट हुन नसकेका प्रस्तावदाताहरूको हकमा फिर्ता गर्नुपर्नेछ।	आयोजनाको प्रकृति, क्षमता र समय अनुसार धरौटी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बनाई नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने।	प्रस्तावदातालाई जिम्मेवार बनाउन धरौटी रकमको व्यवस्था गरिएको।
९.	दफा ७ को उपदफा (८) को खण्ड (झ)	तोकिए बमोजिम अन्य कुरा।	प्रस्तावदाताको आर्थिक र प्राविधिक क्षमताको मुल्यांकन गर्ने केही आधारहरू आयोजनाको प्रकृति, प्रविधि र समयानुसार फेरबदल भईरहने हुनाले नियममा विस्तृत रूपमा	प्रत्यायोजित व्यवस्थाबाट आर्थिक र प्राविधिक क्षमताको मुल्यांकनका आधार समयानुकूल बनाई मुल्यांकन कार्य थप स्पष्ट, यथार्थपरक र

			खुलाउन उपयुक्त हुने ।	विश्वास योग्य हुन जाने ।
१०.	दफा ७ को उपदफा (९)	उपदफा (८) बमोजिम तयार भएको प्रस्तावपत्र स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	प्रस्ताव स्वीकृति सम्बन्धी विस्तृत प्रशासनिक प्रक्रिया नियममा स्पष्ट रूपमा खुलाउन उपयुक्त हुने । सूचना-प्रविधिमा समय समयमा फेरबदल भईरहने हुनाले सूचना-प्रविधि मैत्री हुने गरि अध्यावधिक गर्नमा सहज हुने ।	निर्णय प्रक्रिया छिटो छरितो र थप स्पष्ट हुने ।
११.	दफा ८ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को (४) बमोजिम	तोकिए बमोजिमका अन्य आधारहरू ।	प्रस्तावकले प्रदेश सरकारलाई दिन प्रस्ताव गरेको प्रतिफललाई वर्तमान मौद्रिक मुल्य (Net Present Value) मा परिणत गर्नका लागि अपनाउन प्रयोग गरिने गणितीय सुत्र लगायतका विषयमा नियममा रूपमा खुलाउन उपयुक्त हुने ।	आर्थिक प्रतिफलको मुल्यांकन थप स्पष्ट हुने ।
१२.	दफा ८ को उपदफा (२)	दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश (ख) खण्ड सरकारलाई दिनुपर्ने न्यूनतम आर्थिक प्रतिफल सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	आयोजनाको प्रकृति, अवस्थिति, उत्पादन क्षमता, प्रति एकाई लागत, प्रक्षेपित प्रतिफल, लागत उठ्दी दर, लाभ/लागत विश्लेषण र जोखिमको आकलन गरी आयोजना अनुसार प्रवर्धकले पाउने लाभ पनि फरक फरक हुन सक्ने हुनाले थप अध्ययन गरी नियममा व्यवस्था	अनुमानित आर्थिक प्रतिफल स्पष्ट हुने हुनाले प्रदेश सरकारले पाउन सक्ने न्यूनतम आर्थिक लाभका बारेमा यकिन रूपमा अनुमान गर्न सकिने ।

			गर्नुपर्ने।	
१३.	दफा ८ को उपदफा (३)	प्राविधिक तथा आर्थिक आधार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	लाभ, लागत र जोखिम अनुमानका आधारमा प्राविधिक र आर्थिक पक्षका विभिन्न समयक्रम र आयोजनाको प्रकृति अनुरूप फरक पर्न जाने हुनाले सूचकहरू निर्धारण गरी नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	प्राविधिक तथा आर्थिक मुल्यांकन कार्य थप स्पष्ट, सहज, यथार्थपरक र पारदर्शी हुन सक्ने ।
१४.	दफा ९ को उपदफा (७)	उपदफा (१) बमोजिमको प्रस्ताव मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी राय/सिफारिस सहित मूल्याङ्कन प्रतिवेदन कार्यालय प्रमुख समक्ष पेस गर्नुपर्नेछ ।	समयानुकूल थप आधार र सूचकहरू समावेस गरेर कार्यविधि/निर्देशिका/मापदण्ड बनाई प्राविधिक प्रस्तावको मुल्यांकन गर्न उपयुक्त हुने ।	प्राविधिक पक्षको मुल्यांकन कार्य थप स्पष्ट, विश्वासिलो र पारदर्शी हुन सक्ने ।
१५.	दफा ९ को उपदफा (१२)	उपदफा (११) बमोजिम खोलिएको आर्थिक प्रस्ताव उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कन समितिबाट तोकिए बमोजिमको आधारमा मूल्याङ्कन गराई प्रदेश सरकारलाई उच्चतम आर्थिक लाभ दिने प्रस्ताव छनौट गरी राय/सिफारिस साथ कार्यालय प्रमुख समक्ष	समयानुकूल थप आधार र सूचकहरू समावेस गरेर कार्यविधि/मापदण्ड बनाई आर्थिक प्रस्तावको मुल्यांकन गर्न उपयुक्त हुने ।	आर्थिक पक्षको मुल्यांकन कार्य थप स्पष्ट, विश्वासिलो र पारदर्शी हुन सक्ने ।

		पेस गर्नुपर्नेछ।		
१६.	दफा ९ को उपदफा (१६)	प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।	थप अध्ययन गरी कार्यविधि/मापदण्ड बनाई प्राविधिक र आर्थिक प्रस्तावको मुल्यांकन सम्बन्धी समयानुकूल आधार तथा सूचक तय गर्न उपयुक्त हुने।	प्राविधिक र आर्थिक पक्षको मुल्यांकन कार्य थप स्पष्ट, विश्वासिलो र पारदर्शी हुन सक्ने।
१७.	दफा ११को उपदफा (४)	दफा १० को उपदफा (१) बमोजिम छनौट भएको प्रस्तावदातासँग कार्यालय प्रमुखले सात दिनभित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सर्वेक्षण-अध्ययन चरणको अनुमतिपत्र दिई सम्झौता गर्नुपर्नेछ।	कार्यविधि/मापदण्ड बनाई अनुमति पत्र र सम्झौताको ढाँचा तयार गर्न उपयुक्त हुने । योजनाको प्रकृति र समय अनुसार दस्तुर निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था नियममा उल्लेख गर्न उपयुक्त हुने ।	अनुमति पत्र र सम्झौताका शर्तहरूमा थप स्पष्टता, एकरूपता र योजनागत विशेषता झल्किने । योजनाको प्रकृति र क्षमता अनुसार दस्तुर निर्धारण गर्नमा सहयोग पुग्न सक्ने ।
१८	दफा ११को उपदफा (९)	उपदफा (८) बमोजिम राय/सिफारिस सहित प्राप्त सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भएपश्चात कार्यालय प्रमुखले स्वीकृत गरी प्रवर्द्धकलाई बाह्र महिना भित्रमा सम्पन्न गर्नेगरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन	कार्यविधि/मापदण्ड बनाई आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापनको अनुमति पत्र र सम्झौताको ढाँचा तयार गर्न उपयुक्त हुने । योजनाको प्रकृति, क्षमता र समय अनुसार दस्तुर निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था नियममा उल्लेख गर्न उपयुक्त हुने ।	आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापनको शर्तहरूमा थप स्पष्टता, एकरूपता र योजनागत विशेषता झल्किने । योजनाको प्रकृति र क्षमता अनुसार दस्तुर निर्धारण गर्नमा सहयोग पुग्न सक्ने ।

		चरणको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्नेछ।		
१९.	दफा ११ को उपदफा (१४)	उपदफा (९) बमोजिमका आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न भएपश्चात कार्यालयले तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई सात दिन भित्रमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा विद्युत आयोजना विकासको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्नेछ। यस सम्बन्धी सम्झौताको अवधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।	कार्यविधि/मापदण्ड बनाई अनुमति पत्र र सम्झौताको ढाँचा तयार गर्न उपयुक्त हुने । योजनाको प्रकृति र समय अनुसार दस्तुर निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था नियममा उल्लेख गर्न उपयुक्त हुने ।	अनुमति पत्र र सम्झौताका शर्तहरूमा थप स्पष्टता, एकरूपता र योजनागत विशेषता झल्किने । योजनाको प्रकृति अनुसार दस्तुर निर्धारण गर्नमा सहयोग पुग्न सक्ने ।
२०.	दफा ११ को उपदफा (१५)	विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको लागि अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।	स्थानीय आवश्यकता, प्रदेश सरकारको प्राथमिकता र अनुमति पत्रको प्रकार अनुसार थप अध्ययन गरी नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने।	विद्युतसँग जोडिएका यस्ता विषयमा पनि नीतिगत सम्बोधन हुने।
२१.	दफा १४ को उपदफा (२)	उपदफा (२) को खण्ड (क) र (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १२ को उपदफा (१) बमोजिमको अवस्थामा सोही अवधीभर तथा तोकिए बमोजिमको काबु बाहिरको परिस्थिति	कार्यविधि/मापदण्ड बनाई सम्बोधन गर्न उपयुक्त हुने।	काबु बाहिरको परिस्थितिको अभिलेखीकरण र प्रकृति अनुसार यसले पारेको असर र प्रभावको मुल्यांकन गर्न सहज हुने।

		<p>सृजना भई विद्युत् आयोजनाको विकासमा बाधा अवरोध उत्पन्न भएमा त्यस्तो आयोजनाको लाभ, लागत, बीमा, क्षति र जोखिम समेतको मूल्याङ्कन गरी विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको अवधि मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले बढीमा तीन वर्षसम्म थप गर्न सक्नेछ ।</p>		
२२.	दफा १५	<p>यस ऐन बमोजिम विद्युत् प्रसारण, वितरण, व्यापार तथा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र तोकिए बमोजिम नवीकरण हुन सक्नेछ ।</p>	<p>अनुमति पत्र नवीकरणको प्रशासनिक प्रक्रिया नियममा व्यवस्था हुन उपयुक्त हुने ।</p>	<p>नवीकरण कार्य सहज, सरलीकृत र सूचना-प्रविधि मैत्री गराउन सकिने ।</p>
२३.	दफा १६ को उपदफा (१)	<p>अनुमतिपत्र प्राप्त प्रवर्द्धकले तोकिए बमोजिम वार्षिक प्रगति विवरण प्रत्येक वर्षको असोज महिना भित्रमा कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ ।</p>	<p>कार्यविधि/मापदण्ड/ढाँचा बनाई योजनाको जानकारी अध्यावधिक गर्न ।</p>	<p>प्रगति र कार्यान्वयन स्थितिका वारेमा जानकारी हासिल हुने ।</p>
२४.	दफा १८ को उपदफा (२)	<p>अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम विद्युत् आयोजना तथा संरचना हस्तान्तरण गर्नुभन्दा एक वर्ष अगावै</p>	<p>अनुमतिपत्र दिने कार्यालय प्रदेश सरकारले तोकने व्यवस्था गरिएको । प्रदेश सरकारको आर्थिक/प्राविधिक/संस्थागत</p>	<p>संचालनव्यवस्थापन कार्यमा / भौतिक , आयोजनाको प्रकृति अवस्था, क्षमताभौगोलिक , अवस्थिति आदिका हिसावले सरकारी वा निजी क्षेत्र मध्ये उपयुक्त विधि छनौट गर्नका</p>

		हस्तान्तरण योजना बनाई अनुमतिपत्र दिने कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले तोकेको कार्यालयलाई वा प्रदेश सरकारले प्रतिष्पर्धामा छनौट गरेको निजी संस्थालाई तोकिए बमोजिम विद्युत् आयोजना र संरचनाको सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार कार्यमा संलग्न गराई आवश्यक सिप र प्रविधि समेत हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।	क्षमता, आयोजनाको भौतिक अवस्था र प्रतिफल दर तथा अन्य देशको अनुभव आदिका सम्बन्धमा थप अध्ययन गरी विद्युत् आयोजनाको वर्गीकरण गरी सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्थाका लागि कार्यविधि/मापदण्ड निर्माण गर्नुपर्ने ।	लागि सहज हुने ।
२५.	दफा १८ को उपदफा (३)	उपदफा (२) बमोजिम प्रदेश सरकारले प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट निजी संस्था छनौट गर्नुपर्ने भएमा अनुमतिपत्र सकिनु एक वर्ष अगावै निजी संस्था छनौट गरी सञ्चालन व्यवस्थापन कार्यमा संलग्न गराउनु पर्नेछ । निजी संस्था छनौट सम्बन्धी विधि र योग्यताको आधार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।	निजी संस्था छनौट सम्बन्धी विधि र योग्यताको आधार सम्बन्धमा थप अध्ययन गरी कार्यविधि बनाउन पर्ने ।	योग्य र अनुभवी संस्था छनौट हुन सक्ने र प्रक्रिया पनि सरल र पारदर्शी हुन सक्ने ।
२६.	दफा २०	विद्युत वितरण गर्ने	स्थानीय माग, समयानुकूल	विद्युत सँग जोडिएका यस्ता

	को उपदफा (२) खण्ड (छ)	सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।	आवश्यकता, प्रदेश सरकारको प्राथमिकता र अनुमति पत्रको प्रकार अनुसार थप अध्ययन गरी नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	विषयमा पनि नीतिगत सम्बोधन हुने ।
२७.	दफा २१ को उपदफा (३)	ग्राहक सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।	स्थानीय माग, समयानुकूल आवश्यकता, प्रदेश सरकारको प्राथमिकता र अनुमति पत्रको प्रकार अनुसार थप अध्ययन गरी नियममा व्यवस्था गर्न उपयुक्त हुने ।	विद्युतसँग जोडिएका यस्ता विषयमा पनि नीतिगत सम्बोधन हुने ।
२८.	दफा २४ को उपदफा (१)	अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिमको गुणस्तर कायम राख्नुपर्ने छ।	गुणस्तरका बारेमा मापदण्ड बनाउनु पर्ने ।	विद्युत सेवा भरपर्दो हुने ।
२९.	दफा २४ को उपदफा (२)	अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र मर्मत सम्भार गर्दा तोकिए बमोजिमको सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गरी भरपर्दो र सुरक्षित विद्युत् आपूर्ति गर्नु पर्नेछ।	विद्युत सुरक्षा सम्बन्धी मापदण्ड बनाउनु पर्ने ।	विद्युत सेवा नियमित, सुरक्षित र भरपर्दो हुने ।
३०.	दफा २७ को उपदफा (३)	उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत् खरिद बिक्री सम्बन्धी अन्य व्यवस्था	थप अध्ययन गरी समयानुकूल र प्रविधि मैत्री कार्यविधि बनाई विस्तृत रूपमा व्यवस्था	खरिद बिक्री सम्बन्धी प्रक्रियामा समान अवसर, एकरूपता, सरलीकरण र

		तोकिए बमोजिम हुनेछ।	हुनुपर्ने ।	पारदर्शिता अवलम्बन हुने ।
३१.	दफा ३६ को उपदफा (२)	विद्युत् आयोजनबाट प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित स्थानीय बासिन्दाले त्यस्तो आयोजना विकासको लागि शेयर लगानी गर्न चाहेमा स्वपूँजीको शेयर लगानीको आधारमा न्यूनतम र अधिकतम शेयर सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून वा तोकिए बमोजिम हुनेछ।	प्रचलित कानूनले सम्बोधन नगरेको अवस्थामा प्रशासनिक प्रक्रियाका बारेमा कार्यविधि र शेयर लगानीका सम्बन्धमा मापदण्ड बनाउनु पर्ने ।	स्थानीय जनताको अपनत्व बढ्नेस्थानीय पूँजीको , परिचालन हुने तथा कार्य प्रक्रिया व्यवस्थित, सरलीकृत र पारदर्शी हुन हुने ।

.....

फणीन्द्र देवकोटा

मन्त्री

ऊर्जाजलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय ,

गण्डकी प्रदेशमा विद्युत विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक
व्याख्यात्मक टिप्पणी

दफा	दफा शीर्षक	व्याख्यात्मक टिप्पणी
१.	संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ	ऐनको नाम र प्रारम्भ हुने मितिसमय आदिलाई स्पष्ट रूपमा खुलाइएको छ। /
२.	परिभाषा	ऐनमा पटक पटक प्रयोग भएका शब्दहरूलाई स्पष्ट गर्नका लागि परिभाषा गरिएको छ।
३.	प्रदेश सरकारको विद्युत आयोजना	<ul style="list-style-type: none"> • नेपालको संविधानको अनुसूची ५ मा रहेको क्र.सं. ११, १२ र १४ मा रहेका क्रमशः जलस्रोतको संरक्षण र बहुआयामिक उपयोग सम्बन्धी नीति र मापदण्ड; अन्तरदेशीय र अन्तरराष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन तथा केन्द्रीयस्तरका ठूला विद्युत सम्बन्धी विषयको संघको अधिकारको सूचीमा रहेका । अनुसूची ६ को क्र.सं. ७ मा रहेको प्रदेशस्तरको विद्युत सम्बन्धी विषय प्रदेशको अधिकारको सूचीमा रहेको । त्यसैगरी, अनुसूची ८ को क्र.सं. १९ मा रहेको साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी विषय स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा रहेको । त्यसैगरी, अनुसूची ९ को क्र.सं. ७ मा रहेको जल उपयोग सम्बन्धी विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको सूचीमा रहेको । • संविधानको धारा ५७ (५) तथा धारा ५९ (२) मा व्यवस्था भए बमोजिम साझा अधिकारको विषयमा संघले प्रदेशलाई समेत लागू हुने गरी आवश्यक नीति, मापदण्ड र कानून बनाउन सक्ने व्यवस्था रहेको तथा साझा अधिकारको प्रयोग सङ्घीय कानून, प्रदेश कानून र स्थानीय कानून बमोजिम हुने व्यवस्था भएको । • विद्युत विकास ऐन, २०४९ लाई प्रतिस्थापन गर्न केही समय पहिले संघीय संसदमा विद्युत विधेयक, २०८० पेश भैसकेको र सोहि कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम नै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको विद्युत आयोजना सम्बन्धी कार्यक्षेत्र स्पष्ट हुने । • दुई वा दुई भन्दा बढी स्थानीय तहको सिमानामा पर्ने तर स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने विद्युत आयोजना पनि प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
४.	विद्युत् विकास गुरुयोजना	<ul style="list-style-type: none"> • संघीय सरकारले बनाईसकेको हकमा सोसँग समन्वय हुनेगरि न्यूनतम पूर्व सम्भाव्यता स्तरको अध्ययन-सर्वेक्षण गरी सिंगो नदी जलाधार क्षेत्रमा रहेको जलस्रोतको बहुउद्देश्यीय र उच्चतम उपयोग हुने गरी धेरै भन्दा धेरै आयोजना पहिचान गरेर प्राविधिक, आर्थिक, वित्तीय, सामाजिक, वातावरणीय र जलावायु अनुकुलानका हिसावले सम्भाव्य आयोजनालाई उच्चतम क्षमतामा विकास गर्न सकिने गरी कार्यान्वयन तहमा लैजानको लागि प्रदेश विद्युत गुरुयोजना तयार गरी वार्षिक रूपमा अध्यावधिक गर्न सकिने । • स्थानीय तहले आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने विद्युत् आयोजनाको विकास गर्दा प्रदेश विद्युत् गुरुयोजनाको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था ।

५.	विद्युत् आयोजनाको सूची	<ul style="list-style-type: none"> • निजी क्षेत्रको लागानी आकर्षित गरी प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट विद्युत उत्पादन गर्न विद्युत विकास सम्बन्धी गुरुयोजनामा समावेश भएका आयोजनाबाट पहुँच मार्ग र विद्युत प्रसारण लाइनको पहुँच, लाभ/लागत, अपेक्षित प्रतिफल, सामाजिक, वातावरणीय र जोखिम आँकलनका आधारमा तत्काल कार्यान्वयनमा जान सकिने खालका विद्युत् आयोजनाको सूची तयार पारिने। • विद्युत् आयोजनाको सूची मन्त्रालयको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्नुपर्ने तथा हरेक आर्थिक वर्षमा एकपटक अध्यावधिक गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको।
६.	प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्ने	<ul style="list-style-type: none"> • झोलामा खोला बोकेर हिड्ने प्रवृत्ति रोक्नका लागि विद्युत् उत्पादन कार्य प्राविधिक र आर्थिक रूपमा सक्षम लगानीकर्ता बीच प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको। • प्रतिस्पर्धाबाट एकैचोटी ठुलो लगानी परिचालन गरी धेरै आयोजना शुरु गर्न सकिने र उत्पादित विद्युत पनि सस्तो हुन सक्ने अनुमान गरिएको। • प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको निकायले आफैले निर्माण गर्ने विद्युत् आयोजना, प्रदेश सरकारको एकल वा प्रदेश सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत शेयर लगानी रहने गरी संयुक्त लगानीको विद्युत् आयोजना र स्वउत्पादनको विद्युत् आयोजनालाई प्रतिस्पर्धामा लानु नपर्ने।
७.	प्रस्ताव आव्हान	<ul style="list-style-type: none"> • प्रवर्धकलाई आयोजनाका बारेमा पर्याप्त जानकारी लिन सक्ने गरी समय दिन राष्ट्रियस्तरका (क) वर्गको दैनिक समाचारपत्र र आफ्नो वेबसाइटमा कम्तीमा नब्बे दिनको सूचना दिई प्रस्ताव आव्हान गर्नु पर्ने व्यवस्था। • मनासिब देखिएमा सरोकारवालाको माग बमोजिम बढीमा नब्बे दिनसम्म प्रस्ताव आव्हानको म्याद थप गर्न सकिने व्यवस्था। • एउटा प्रवर्धकले सबै आयोजना ओगटेर बस्न सक्ने वा वास्तविक लगानीकर्ताले आयोजना नपाउने तर क्षमता विहिन व्यक्तिले धेरै आयोजना ओगटेर बस्ने पहिलेको जस्तो स्थिति उत्पन्न हुन गई आयोजना कार्यान्वयन प्रक्रिया अवरुद्ध हुन नदिनका लागि एउटा समान प्रकारको आयोजनाको लागि व्यावसायिक रूपमा विद्युत उत्पादन कार्य सुरु नहुँदासम्म एउटा संस्थालाई दुई वटा भन्दा बढी आयोजनाको अनुमतिपत्र प्रदान नगरिने व्यवस्था राखिएको।
८.	प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधार	<ul style="list-style-type: none"> • विद्युत् आयोजनाको विकास तथा सञ्चालनका लागि प्रस्तावक छनोट कार्य पहिला प्राविधिक क्षमताको आधारमा मूल्यांकन गरी त्यसबाट उत्तीर्ण भएका प्रस्तावदाता प्रवर्धकको मात्र आर्थिक क्षमताको आधारमा मूल्यांकन गरिने। • वित्तीय क्षमता, प्राविधिक तथा व्यावसायिक क्षमता समेटेर प्राविधिक पक्षको मूल्यांकनको आधार तय गरिने। • प्रवर्धकले वार्षिक किस्ताबन्दी रूपमा बुझाउन कबोल गरेको रकम, निशुल्कः दिने विद्युत् ऊर्जा, अग्रीम रूपमा एकमुष्ट बुझाउन कबोल गरेको रकम तथा तोकिए बमोजिमका अन्य आधारहरू समेटेर प्रदेश सरकारलाई वर्तमान मौद्रिक मुल्यमा प्राप्त हुने अधिकतम आर्थिक प्रतिफलको मूल्यांकनको आधार तय गरिने।

९.	प्रस्ताव मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> • मौजुदा सरकारी जनशक्तिका अलावा विषयसँग सम्बन्धित गैरसरकारी क्षेत्रका विशेषज्ञहरू (जस्तै- इन्जिनियर, अर्थशास्त्री, चार्टड एकाउन्टेन्ट, वित्तीय विश्लेषक आदि) समेत समावेश गरेर मुल्यांकन समिति बनाईने हुनाले योग्य र सक्षम प्रस्तावदाता छनौट कार्य विश्वसनीय र पारदर्शी हुन सक्ने । • एक मात्र प्रस्ताव दर्ता भएमा सो प्रस्तावलाई समेत मूल्याङ्कन प्रक्रियामा अगाडि बढाउन सकिने प्रावधान राखिएको । • आर्थिक र प्राविधिक प्रस्ताव मध्ये प्राविधिक प्रस्ताव पहिला खोलनु पर्ने र प्राविधिक प्रस्तावबाट उत्तीर्ण प्रस्ताव दाताहरूको मात्र आर्थिक प्रस्ताव खोलिने व्यवस्थाबाट सक्षम र योग्य प्रवर्द्धक छनौट हुन सक्ने र मुल्यांकन प्रक्रियामा बाह्य हस्तक्षेप, दबाव र तनाव कम हुने विश्वास गरिएको । • आर्थिक प्रस्ताव स्वीकृत नभएको सम्बन्धमा चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकनका लागि निवेदन पेस सकिने व्यवस्थाबाट मुल्यांकन समितिलाई बढी जिम्मेवार बनाई यस सम्बन्धी प्रक्रिया बढी पारदर्शी र स्वच्छ हुन सक्ने अपेक्षा गरिएको ।
१०.	प्रस्ताव छनौट	<ul style="list-style-type: none"> • मुल्यांकन समितिको सिफारिसको आधारमा विद्युत् आयोजनाको प्रस्ताव छनौट कार्य हुने हुनाले यसमा विश्वसनीयता र पारदर्शीता बढ्न जाने । सम्झौतारत दुवै पक्ष (सरकारी र प्रवर्द्धक) ले अपनाउनु पर्ने कार्य प्रक्रिया र पालना गर्नुपर्ने शर्त, दायित्व र जोखिमसँग सम्बन्धित विषयलाई स्पष्ट पार्ने गरी सम्झौतामा शर्तहरू समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
११.	अनुमतिपत्र लिनुपर्ने	<ul style="list-style-type: none"> • प्रवर्द्धकलाई अधिकार सहित सहित कामप्रति जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन, लगानीकर्तालाई विस्वस्त बनाउन मात्र नभई एकचोटी अनुमति पत्र लिएपछि सधैभरिका लागि आयोजना ओगटेर बस्न सक्ने प्रवृत्ति रोक्नका लागि समेत ३ चरणमा छुट्टाछुट्टै अवधि किटान गरी विद्युत उत्पादन सम्बन्धी आयोजनाको अनुमतिपत्र दिन व्यवस्था गरिएको । • अनुमति पत्र दिने अधिकारीलाई समेत जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन विद्युत आयोजना विकासको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको । • अध्ययन प्रतिवेदन चेकजाँच गरी प्राविधिक समितिको सिफारिसमा क्षमता अद्यावधिक गरी पावर अप्टिमाइजेसन गर्न सकिने व्यवस्था रहेको । • सम्भाव्यता-अध्ययन प्रतिवेदन सकििएपछि पनि लगानी व्यवस्थापनका नाममा वर्षौंसम्म योजना ओगटेर बस्ने प्रवृत्ति रोक्न बाह्र महिना भित्रमा आयोजना तयारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन चरणको अनुमतिपत्र दिई प्रवर्द्धकसँग सम्झौता गर्नुपर्ने प्रावधान सहित उक्त अवधिमा कानून बमोजिम अन्तरनिकाय सहमति/स्वीकृति, जग्गा प्राप्ति, ग्रिड कनेक्सन सम्झौता, विद्युत खरिद विक्री सम्झौता र वित्तीय व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरू सम्पन्न गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको । • आयोजना सम्भाव्य नदेखिएमा वा कार्यान्वयन योग्य नदेखिएको अवस्थामा अनुमतिपत्र खारेजीसम्म गर्न सकिने व्यवस्थाले गर्दा प्रवर्द्धकको लगानी सुरक्षित रहने अवस्था । • स्थानीय आवश्यकता, समयानुकूल माग र प्रदेश सरकारको प्राथमिकताका आधारमा विद्युत्

		प्रसारण, वितरण, व्यापार र ग्राहक सेवाको लागि नियम बनाई अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था गर्न सकिने।
१२.	अनुमतिपत्रको म्याद थप सम्बन्धी व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> • लगानीमा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि काबु बाहिरको परिस्थिति आइपरेमा कुनै क्षेत्र विशेषमा वा प्रदेशभर समान रूपमा लागु हुने गरी प्रदेश सरकारबाट एकमुष्ट म्याद थप गर्न सक्ने व्यवस्थाबाट लगानीकर्ता समस्यामा नपर्ने र हरेक आयोजनाको फाइलमा अलग अलग निर्णय गरिरहन नपर्ने हुनाले प्रशासनिक प्रक्रिया पनि समान, सहज, छिटो छरितो र थप पारदर्शी हुन सक्ने। • तर प्रवर्द्धकको ढिलासुस्तीको कारण समयमा तोकिएको शर्त बमोजिमको काम सम्पन्न हुन नसकेमा हर्जाना लिई म्याद थप गर्न सक्ने र थपिएको समयमा समेत कार्य सम्पन्न हुन नसकेमा अनुमतिपत्र खारेज हुने व्यवस्थाबाट आयोजनाको छिटो छरितो कार्यान्वयन गर्नमा सघाउ पुग्ने । • निर्माणाधीन आयोजनालाई वित्तीय पुनसंरचनाको लागि बढीमा एक वर्षसम्मको थप समय दिन सकिने प्रावधानबाट समयमै आयोजना सम्पन्न हुनमा थप सहजीकरण हुन सक्ने।
१३.	अनुमतिपत्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> • एकपटक बनेको सर्वेक्षण-अध्ययन प्रतिवेदन प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा रहने, सम्बन्धित प्रवर्द्धकले आयोजना कार्यान्वयन गर्न नसकेमा पनि भविष्यमा सोहि विद्युत् आयोजनाको कार्यान्वयनमा उपयोग गर्न सकिने प्रावधानले गर्दा कुनै कारणले गर्दा आयोजना विशेष कार्यान्वयनमा जान नसकेमा पनि दोहोर्याएर अध्ययनमा समय खर्च गर्नु नपर्ने हुँदा समय बचत हुने।
१४.	अनुमतिपत्रको अवधि	<ul style="list-style-type: none"> • आयोजनको प्रकार, प्रकृति, लाभ/लागतको स्थिति, प्रक्षेपित प्रतिफल, जोखिमको आकलन, ऋण व्यवस्थापन, रोयल्टी, कर, संचालन/व्यवस्थापन खर्च आदि पक्षको विश्लेषण गरी सर्वेक्षण-अध्ययन चरणको सम्झौताको मिति देखि नै लागू हुने गरी अनुमति पत्रको अवधि तोकिने हुँदा वास्तविक रूपमा सक्षम र योग्य लगानीकर्ताकै हातमा आयोजना पर्न सक्ने र विचौलीयाको हातमा आयोजना पर्नबाट जोगाउन सकिने विश्वस्त आधार तय हुन सक्ने । <ul style="list-style-type: none"> ○ जलाशययुक्त विद्युत् उत्पादन आयोजनाको हकमा पचास (५०) वर्ष र अन्य प्रकृतिका जलविद्युत् आयोजनाको हकमा पैतालिस (१५) वर्ष ○ जलस्रोत बाहेक अन्य स्रोतबाट विद्युत् उत्पादन गर्न तीस (३०) वर्ष ○ विद्युत् प्रसारण, वितरण र व्यापार गर्न तीस (३०) वर्ष ○ ग्राहक सेवाको हकमा दश (१०) वर्ष • काबु बाहिरको परिस्थिति आइपरी प्रदेश सरकारले मन्त्रालयको सिफारिसमा म्याद थप गर्न सक्ने प्रावधानले गर्दा लगानीकर्तामा जोखिम कम रहने र म्याद थप कार्य अनुमानयोग्य, पारदर्शी, समान र स्वच्छ हुन सक्ने ।
१५.	अनुमतिपत्रको नवीकरण	<ul style="list-style-type: none"> • विद्युत् प्रसारण व्यापार तथा ग्राहक सेवाको अनुमतिपत्र ,वितरण ,आवश्यकताको सिद्धान्त बमोजिम नवीकरण हुनसक्ने व्यवस्थाले गर्दा आयोजना संचालन र

		व्यवस्थापनमा सहजीकरण हुन सक्ने।
१६.	आदेश दिन सक्ने	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको वार्षिक प्रगति विवरण पेस गर्नुपर्ने, विषय विज्ञ सहित स्थलगत निरीक्षण गरी योजनाको कार्यान्वयनव्यवस्थापन आदि पक्षका बारेमा अनुगमन गर्न ,सञ्चालन , सक्ने व्यवस्थाबाट आयोजना कार्यान्वयन छिटो छरितो रूपमा अगाडी बढाउन सहयोग पुग्न सक्ने ।
१७.	अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्ने	<ul style="list-style-type: none"> अनुमतिपत्रमा तोकेको शर्तहरू पूरा गरी समयमा आयोजना सम्पन्न गर्न तथा र कानूनको परिपालनामा प्रवर्धकलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन राखिएको व्यवस्था ।
१८.	प्रदेश सरकारमा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्नुपर्ने	<ul style="list-style-type: none"> अनुमतिपत्रको अवधि भित्रमा प्रवर्द्धक/लगानीकर्ताले लगानी फिर्ता गरी उचित प्रतिफल समेत प्राप्त गरिसक्ने हुनाले अनुमतिको प्रकार बमोजिम स्थापना गरेको विद्युत् उत्पादन केन्द्रभूस्वामित्व ,उपकरण संरचना ,भवन ,सम्बन्धित जग्गा ,वितरण ,प्रसारण , लगायतका सबै संरचना चालु अवस्थामा प्रदेश सरकारलाई निशुल्क हस्तान्तरण : गर्नुपर्ने व्यवस्थाबाट प्राकृतिक स्रोतको उपयोगबाट राज्यलाई दीर्घकालसम्म प्रतिफल प्राप्त भई आर्थिक सम्बृद्धिमा योगदान पुग्ने सक्ने। आयोजनाको स्वामित्व र संरचना हस्तान्तरण गर्नुभन्दा एक वर्ष अगावै देखि योजना बनाई सिप र प्रविधि हस्तान्तरण गर्दै सरकारी तवरबाट वा प्रतिष्पर्धाबाट विद्युत् आयोजना र संरचनाको सञ्चालन व्यवस्थापन कार्य गरिने हुनाले आयोजना संचालनमा व्यवसायिक वातावरण कायम रहने र सरकारको आमदानीको स्रोत निरन्तर बढ्न जाने।
१९.	स्वउत्पादन	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिसर भित्र आन्तरिक खपत गर्ने प्रयोजनका लागि एक मेगावाट भन्दा बढीको विद्युत स्वउत्पादन गर्दा मात्र अनुमतिपत्र लिनुपर्ने व्यवस्थाले उर्जाको अभाव हुन नदिने र ऊर्जाको व्यवसायिक प्रयोजन बढाई औद्योगिक वातावरण कायम गर्नमा सघाउ पुर्याउन सक्ने ।
२०.	विद्युत् वितरण	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय परिस्थिति, समयानुकूल माग र प्रदेश सरकारको प्राथमिकाताको आधारमा अनुमति पत्र मार्फत सुरक्षितभरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत् सेवा उपलब्ध गरा ,ई विद्युतको माग व्यवस्थापन गर्न । अनुमति पत्र प्राप्त संस्थालाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन ।
२१.	ग्राहक सेवा	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय परिस्थिति, समयानुकूल माग र प्रदेश सरकारको प्राथमिकाताको आधारमा अनुमति पत्र मार्फत विद्युत वितरण कार्यमा पनि प्रतिष्पर्धा कायम गर्न । एउटै प्रणाली भित्र पनि उपभोक्तालाई फरक फरक ग्राहक सेवा छनौटको अवसर दिनका लागि ।
२२.	विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्न	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत् सेवा बन्द वा कटौती गर्दा घरायसी, सामाजिक, सञ्चार, आर्थिक र औद्योगिक हिसावले नोक्सानी हुन सक्ने हुनाले नियमित संचालन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।

	नहुने	
२३.	विद्युत् महशुल र अन्य दस्तुर लिन सक्ने	<ul style="list-style-type: none"> • प्रचलित कानून वा नियममा व्यवस्था गरे बमोजिम हुने।
२४.	विद्युतको गुणस्तर कायम राख्नुपर्ने	<ul style="list-style-type: none"> • गुणस्तरीय विद्युत उत्पादन गर्न र सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गरी भरपर्दो र सुरक्षित विद्युत् आपूर्ति गर्नका लागि संलग्न निकाय र प्रवर्धकलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन।
२५.	विद्युत् संरचनाको सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> • संरचनाको सुरक्षा र संरक्षणमा सम्बन्धित निकाय, प्रवर्धक, सरोकारवाला र आम नागरिक समेतलाई जिम्मेवारी र उत्तरदायी बनाउन।
२६.	प्रादेशिक प्रसारण लाईन वा ग्रिड तोक्ने	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय परिस्थिति, समयानुकूल माग र प्रदेश सरकारको प्राथमिकाताको आधारमा तोक्न सक्ने व्यवस्था गरिएको।
२७.	उत्पादित विद्युतको खरिद	<ul style="list-style-type: none"> • बजारमा विद्युतको माग र आपूर्तिको आधारमा विद्युत् खरिद बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको। • रास्ट्रिय प्रसारण लाइन पुगेका स्थानमा माग र आपूर्तिमा सन्तुलन मिलाउन साना तथा लघु जलविद्युत् आयोजनालाई विद्युत् खरिद बिक्री संझौता वा नेट मिटरिडको नजिकको ग्रिडमा जडान गर्न सकिने व्यवस्था मिलाउन।
२८.	रोयल्टी बुझाउनु पर्ने	<ul style="list-style-type: none"> • जल, वायु र सौर्य जस्ता प्राकृतिक स्रोतबाट विद्युत उत्पादन गर्दा राज्यलाई निश्चित रकम रोयल्टीबाट नियमित रूपमा प्राप्त हुनुपर्दछ भन्ने मान्यता अनुसार। • देशभर एकरूपताका लागि यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था सङ्घीय सरकारबाट हुने र समय समयमा फेरबदल भईरहन सक्ने हुनाले यस विधेयकमा रोयल्टी रकम स्पष्ट नखुलाईएको।
२९.	घर जग्गा प्रयोग र प्राप्ति	<ul style="list-style-type: none"> • प्रचलित कानून बमोजिम जग्गा प्राप्तिको लागि सहजीकरण गर्दै थप कानूनी सुनिश्चितता प्रदान गरिएको। • आयोजनाकै खर्चमा मुवाब्जा वितरण र जग्गा व्यवस्थापन गर्ने प्रचलन रहने गरेकोले त्यसैको निरन्तरता स्वरूप प्रवर्धकलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाईएको।
३०.	घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने	<ul style="list-style-type: none"> • व्यक्तिगत स्वतन्त्रता र सम्पतिको हक सम्बन्धी अधिकारको सम्मक्षण र सम्मान गर्न अरु व्यक्तिको घर जग्गामा प्रवेश गर्न पूर्व सूचना दिनु पर्ने व्यवस्था गरिएको। • व्यक्तिले सहमति नदिएको वा अवरोध गरेमा एक जना स्थानीय जनप्रतिनिधि सहित कम्तीमा दुई जना स्थानीय व्यक्तिको रहोवरमा प्रवेश गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाईएको। • विद्युतको अनाधिकृत प्रयोग नियन्त्रणका लागि नजिकको सुरक्षा निकाय, सरकारी निकायका प्रतिनिधि वा स्थानीय तहको प्रतिनिधिको भूमिका बढाईएको।
३१.	वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • प्रवर्द्धक, निर्माण व्यवसायी तथा परामर्शदाताले वातावरण संरक्षण गर्न वातावरण

	संरक्षण गर्नुपर्ने	<p>सम्बन्धी कानूनको पूर्णरूपमा पालना गर्नुपर्ने आधार तय गर्न।</p> <ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको बाँध स्थल भन्दा तलको जल पर्यावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकुल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न र वातवरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको परिमाणको पानी योजनाको बाँधस्थलदेखि नदीको तल्लो भागमा प्रवाह हुने व्यवस्था सुनिश्चित गर्न। नदीमा छाड्नुपर्ने पानीको न्यूनतम वहाव कायम भएनभएको सम्बन्धमा कार्यालयले नियमित अनुगमन गरी प्रवर्द्धकलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने प्रावधानको राखिएको।
३२.	कसुर	<ul style="list-style-type: none"> ऐनको प्रभावकारी कार्यन्वयन र पालना गर्न गराउन तथा कानूनको उल्लङ्घन गर्नेलाई सजाय गर्ने प्रयोजनको लागि कसुरको व्यवस्था गरिएको।
३३.	सजाय	<ul style="list-style-type: none"> दफा ३२ को खण्ड क र ख बमोजिम अनुमति पत्र नलिई काम गरेमा वा आदेशको पालना नगरेको कसूरमा निश्चित रकमसम्मको जरिवाना हुने सामान्य सजायको व्यवस्था गरिएको। खण्ड ग बमोजिम विद्युत आयोजना वा त्यसको संरचनामा हानि, नोक्सानी पुग्न जाने किसिमको कसुर गरेमा यस्तो कसुरलाई गम्भीर किसिमको कसुर मानेर वास्तविक रूपमा हुन गएको हानि नोक्सानी बापतको बिगो असुल गरी बिगो बमोजिमको जरिवाना वा प्रचलित कानून बमोजिम सजाय वा दुवै गर्ने प्रावधान राखिएको। खण्ड घ बमोजिमको कसुर प्रचलित वातावरण सम्बन्धी कानूनमा भएको व्यवस्थासँग पनि सम्बन्धित रहेको र उक्त कसुर गर्नेलाई निश्चित रकमसम्मको जरिवाना सहित क्षतिपूर्ति भराउने सजायको व्यवस्था रहेको। सजाय गर्ने/तोक्ने अधिकार प्रदेश सरकारको अनुमति प्रदान गर्ने कार्यालयको प्रमुखलाई हुने हुनाले कसुर सम्बन्धी निर्णय प्रक्रिया छिटो छरितो र प्रभावकारी हुन सक्ने। कार्यालय प्रमुखबाट भए गरेको सजाय उपर चित्त नबुझेमा मन्त्रालयको सचिव समक्ष पुनरावलोकन पेस गर्न सक्ने व्यवस्थाबाट सजाय सम्बन्धी कार्य न्यायोचित हुन सक्ने।
३४.	पुनरावेदन गर्न सक्ने	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत सम्बन्धी आयोजना सबै जिल्लामा हुन सक्ने र यस्तो मुद्दा सम्बन्धी क्षेत्राधिकार सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा रहँदा न्याय सम्पादनको कार्य छिटो छरितो र प्रभावकारी रहन सक्ने।
३५.	प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने	<ul style="list-style-type: none"> प्रचलित कानून बमोजिम पनि कसूर हुने रहेछ भने पनि कानूनको पालनामा सहजीकरण हुने।
३६.	स्थानीय बासिन्दालाई	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाबाट प्रत्यक्ष प्रभावित स्थानीय बासिन्दालाई रोजगारी एवं शेयर लगानीमा प्राथमिकता दिनु पर्ने व्यवस्थाबाट आयोजनाको कार्यान्वयनमा स्थानीय अपनत्व र

	प्रथामिकता दिनुपर्ने	सहजीकरण वृद्धि हुने विश्वास लिइएको।
३७.	विद्युत् संरचनाको प्रयोग	• विद्युत् प्रसारण तथा वितरणको लागि निर्माण गरिएका टावरपोल तथा भूमिगत , प्रणालीहरू अनुमतिपत्रको अवधिभर अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाको सम्पत्ति हुने भएकोले त्यस्ता संरचनाहरूको बहुउपयोग गर्न तथा शहरी क्षेत्रको सुन्दरता र सुरक्षा कायम राख्न सहयोग पुग्ने भएकोले आपसी सम्झौता गरी प्रयोग गर्न सकिने।
३८.	ऊर्जा दक्ष उपकरणको प्रयोग	• विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण तथा ग्राहक सेवा सम्बन्धि कार्य गर्दा ऊर्जा दक्षता सम्बन्धी उपाय, ऊर्जा दक्ष उपकरणप्रविधि तथा प्रणालीको प्रयोग ,लाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने भएकोले।
३९.	नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी कार्य	• संविधानको अनुसूची ८ बमोजिम वैकल्पिक ऊर्जा स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा रहेको र स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र रही आवश्यकताका आधारमा नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी कार्य गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको।
४०.	आयोजनाको शेयर हस्तान्तरण	• आयोजनामा गरिने लगानीको शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुने व्यवस्थाबाट कानूनको एकरूपता हुने।
४१.	एकीकृत रूपमा कार्य गर्नुपर्ने	• विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने निकायले एकआपसमा समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सडक, बिजुली, खानेपानी सञ्चार लगायतका संरचना निर्माण ,गर्नमा सहजीकरण गर्नुपर्ने हुनाले।
४२.	अधिकार प्रत्यायोजन	• यस ऐन बमोजिम सम्पादन गर्नुपर्ने कामकाबाही छिटो र प्रभावकारी रूपमा सम्पादन गर्न र निर्णय लिने तहलाई घटाउन अधिकार प्रत्यायोजनको व्यवस्था गरिएको। यही मान्यताको आधारमा कार्यालयको प्रमुख र सचिवले नै गर्नुपर्ने भनी तोकिएको अधिकार बाहेक अन्य अधिकार आवश्यकता अनुसार मातहतका अधिकृत वा कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिने।
४३.	प्रचलित कानून बमोजिम हुने	• विद्युत सम्बन्धी कतिपय विषय सङ्घीय कानूनबाट निर्देशित हुने हुनाले कानूनमा एकरूपता हुने। अरु विषय यसै ऐन बमोजिम हुने हुनाले कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुने, कानूनी द्विविधा नरहने।
४४.	नियम बनाउने अधिकार	• प्रत्यायोजित व्यवस्थापनको सिद्धान्तअनुसार निश्चित सिमा र दायरा अन्तर्गत रही नियम बनाउने अधिकार कार्यपालिकालाई प्रत्यायोजन गर्ने प्रचलन र अभ्यास रहेकोले सोही बमोजिम यो ऐन अन्तर्गत नियम, कार्यविधि, निर्देशिका बनाउने अधिकार प्रदेश सरकारमा रहने व्यवस्था गरिएको छ भने ऐन, नियम र निर्देशिकाको अधिनमा रही मापदण्ड बनाइ लागु गर्ने अधिकार मन्त्रालयमा रहने व्यवस्था गरिएको।

.....

फणीन्द्र देवकोटा

मन्त्री